

PAUL BOURGET

LUVATTU
MAA

Поль Бурже

Luvattu maa

«Public Domain»

Бурже П.

Luvattu maa / П. Бурже — «Public Domain»,

Содержание

I	5
II	15
III.	31
Конец ознакомительного фрагмента.	37

Luvattu maa

I UNELMIA

Kreivitär Louise Scilly oli sanonut tyttärelleen Henriettelle ja Francis Nayrac'ille, tuon sievän lapsukaisen sulhaselle: – "Menkää hiukkasen kävelemään elkkää huoliko minusta, odotan teitä tässä. En tahdo, että vanhat kasvoni pilaisivat teiltä tämän kauniin aamun..." Ja hän oli istunut veistoksilla koristetulle marmoripenkille, jonka vieressä oli ruusupensas, tuommoinen, jonka hennot, miedosti tuoksuvat kukat pitkin talvea kaunistavat suloisen Sisilian pensas-aitoja. Oli marraskuun loppupuoli, ja taivaallisen läpikuultava ja hienosti mutta tuntuvasti lämmittävä valo ympäröi, kietoi ja hyväili Villa Tascan puutarhaa, tuota vieraanvaraisen ylimyksen oikun luomaa keidasta, hyvin tuttua kaikille niille, joita matkan sattumat tai heikontuneen terveyden huolet muutamaksi kuukaudeksi karkoittavat Palermoon. Nämä viimeksimainitut ne kreivittärenkin olivat tuoneet tänne. Lähdettyään Parisista kohta ensimmäisten syyssumujen tultua, lopullisesti parantuakseen sangen ankanan keuhkokuumeen seurauksista, oli hänen täytynyt pysytellä huoneessaan kolme viikkoa, uuden taudinkohtauksen vangitsemana. Vasta viisi tai kuusi päivää sitten hän oli alkanut liikkua ulkona. Kasvojen kalpeus alkoi käydä vähemmän huomattavaksi. Tointumisen hämärä huumaus loi hiukan virkeyttä hänen laihuneille poskilleen, väsyneille silmäluomilleen, kellastuneelle otsalleen. Hopealle hohtaviin hiuksiin sekoittuneet vaaleat juovat näyttivät entistään kultaisemmilta, ikäänkuin nuoruuden viehätyskin olisi ollut elpymässä taudin ja huolien ennen aikojansa uuvuttamassa viisikymmenvuotiaassa naisessa. Hänen kuumeesta kuihtuneet huulensa aukenivat hengittämään lämpiävää ilmaa, johon sekoittui ruusujen ja metsiköiksi istutettujen harvinaisten, hyvänhajuisten puiden tuoksua. Hänen siniset silmänsä, joiden sini oli liian kirkas, niinkuin on ihmisellä, jonka elinjuuret ovat järkähtyneet, sattuivat harhaellen milloin ihaniin sypressikuusiin, milloin jättiläismäisiin seetripuihin, milloin taas kiintyivät näitä ympäröiviin kasviryhmiin, joiden troopillinen luonne ilmaisi Afrikan läheisyyttä. Kalvakkaat aloet väntelivät viidakkojen siimeksessä karvaisia tikarejansa. Taatelipalmut huojuttelivat verkalleen tummanvihreitä sulkiansa. Kaktuskasvit ojentelivat piikkisiä, lapiomaisia oksiaan, joista pilkisti sinipunervia hedelmänalkuja. Kuvapatsaat hohtivat valkeina vihannuuden lomasta, ja itse huvila suljettuine ikkunaluukkuineen näytti tässä aamupäivän rauhassa ja kirkkaudessa kätkevän sulavan vaaleaksi maalatun päätypuolensa taa autuuden unelman.

* * * * *

Tässä ympäristössä, jonka yksinäisyyttä elähytti ainoastaan lehtien kahina tai joutsenen lentoyritykset, kun se leikatuin siivin viisti pienen lammikon tyynenä päilyvää pintaa, äidin silmät palasivat lakkaamatta siihen laajan ja valoisan puutarhan osaan, missä hänen tyttärensä asteli sulhasensa rinnalla. Heidän hidas, epämääräinen ja hajamielinen käyskentelynsä – käyskentely, joka on ominaista onnelliselle pariskunnalle, jonka kaikki liikkeet ovat sopusoinnussa ja sulavat toisiinsa ikäänkuin jonkun itsetiedottoman sopimuksen pakosta – vei heidät milloin etemmäksi, milloin lähemmäksi. He milloin katosivat, milloin ilmestyivät uudelleen näkyviin käytävien käänteissä. He kulkivat, pysähtyivät, lähtivät jälleen liikkeelle. He katselivat toisiaan, puhelivat, vaikenivat, suloisen sinisen taivaan, päivänsisäyksen, puiden, vesien, kukkien ja varsinkin oman itsensä ihastuttamina, hurmaamina toinen toisensa lemмен, joka luo keväimen keskelle talvea ja joka, luonnon viehätysten

vahvistamana, täyttää sielun huumavalla autuudella. Heidän olennostaan heijasti rajattoman onnen salaperäinen loiste. Heitä kannatti, kohotti tuo sisäinen ilonhenki, joka aina ilmaantuu kahden, toinen toistansa täydellisesti, vilpittömästi rakastavan liikkeissä. Ei ollut koskaan nuoren tytön vartalo näyttänyt notkeammalta, hymy hienommalta, kasvojen ilme henkevämmältä, hiusten kulta hienommalta ja kiiltävämmältä. Eikä koskaan säteilevämpi ajatus kirkastanut Francis'n tavallisesti suljettua ja mieltäviäistä kasvojenilmettä. Hänen katsellessaan nuorta tyttöä, josta kohta oli tuleva hänen vaimonsa, silmäterän synkkä liekki suli sanattomaan hyväilyyn. Kädenkin liike, kun se tarjoutui tytölle tueksi, osoitti miehen rakkauden suojelijahenkeä. Tyttö oli, vaikka kolmenkolmatta vuotias, niin nuori, niin hieno, niin hento, että häntä tuskin olisi luullut kahdeksaatoista vanhemmaksi. Sulhasen, jo kuudenneljästä vuotiaan, tummaverisillä ja uurtuneilla kasvoilla oli vuosien leima, mutta tällä hetkellä oli niiden muuten usein surunvoittoinen ilme lumoavan innostuksen kirkastama. Äidille, joka lämpimin katsein penkiltään seurasi nuorten liikkeitä, oli tämä näky ikäänkuin toteutunut unelma; nuoret puolestaan eivät koskaan, eivät onnensakaan hetkinä, unhottaneet tätä hellää katsojaa, sillä joka kerta, kun he sattuiivat kulkemaan penkin ohi, Henrietten hyväilevä katse häntä hymyillen tervehti. Vaikka tytär ei olisi päättänsä kääntänytkään, ei äiti olisi sitä pahakseen pannut. Mutta lämmittävältä tuntui hänestä kuitenkin tieto, että tytär hänetkin onneensa sulki, yhtä lämmittävältä kuin etelän aurinko, jonka säteitten suutelulta kuihtunut ruumisparka hiukan voimia toivoi, muutamia elinvuosia vielä, ja hän ajatteli: – "Kuinka hän lastani rakastaa ja kuinka hän on siinä oikeassa! Ja tyttäreni, kuinka hän toteuttaa kaiken, mitä hänestä hänen lapsuudessaan toivoin! Jos hänen isänsä eläisi, miten ylpeä hän olisikaan heistä kummastakin! Sanoisi varmaan olevansa minuun tyytyväinen. Ja sen hän kerran sanookin, kenties kohtakin... Kunhan vain ei kuitenkaan aivan heti!"

Näitä ajatellessaan hänen mieleensä johtui toinen syksy viisitoista vuotta sitten, vuonna 1871, syksy, johon liittyi hänelle niin kauhea muisto. Hiljaisen ja vihreän puutarhan sijasta, jossa hänen lapsensa kävelivät, – hän mainitsi heitä aina lapsikseen antaessaan heille sydämessään yhteisen siunauksen – näki hän edessään sairaan huoneen. Silloinkin oli marraskuun aamu, mutta parisilaisen marraskuun, kylmän, kolkon ja pimeän. Siinä he olivat kumpikin, Henriette ja hän itse, polvistuneina sairaan vuoteen ääressä, jonka päänaluksella kuvastuivat kalpeat ja kärsimystä ilmaisevat kasvot, vasta kuolleen eversti Scilly'n kasvot. Kuukausimääriä kärsittyänsä hän oli vihdoinkin sortunut Metzin taistelussa saamiinsa haavoihin. Hän oli siinä osoittautunut kuuluisan Scilly'n kreivin, "Leipzigin sankarin", arvoiseksi jälkeläiseksi, tuon, joka oli ansainnut luutnantin arvon eräässä noista upseerirykmenteistä, joita Napoleon Venäjällä muodosti pyhän eskadroonan nimellä. Vaikka kaikki Scilly't, tästä ensimmäisen keisarikunnan sankarista lähtien viimeiseen, nyt kysymyksessä olevaan osastonpäällikköön saakka, olivat palvelleet armeijassa, ja vaikka sotilaan vaimon tulee valmistautua näihin sydäntä särkeviin uhrauksiin, kreivitär oli levottomuudesta vähällä menettää järkensä sodanjulistusta lähinnä seuraavina päivinä. Sitten, yhdyttyänsä mieheensä Saksassa, hän oli tuonut hänet takaisin Pariisiin, taistellakseen hänen hengestään sellaisella intohimolla, että hän muutamissa viikoissa vanheni ainakin kymmenen vuotta. Tämän kuolinvuoteen ääressä, missä lepäsi ainoa mies, jota hän oli koskaan rakastanut, palasi uskallus elämään vasta silloin, kun hän suuteli tytärtään, ainoata elossa olevaa viidestä lapsesta, kovin hentoa, kovin herkkätunteista pientä raukkaa, joka jo liiaksikin näytti ymmärtävän isättömän surkeata kohtaloa. Se kävi kyllin selville hänen kyynelistään, hänen huokauksistaan, kun hän epätoivoisesti puristausi äitiä vastaan huutaen: "Oi, jää luokseni, jää luokseni!" Leski oli vastannut Henrietten suudelmiin, vannoten itselleen, vannoten isän muiston nimessä todellakin jäävänsä lapsen luo, olevansa pienokaiselle isänkin sijassa, ja niinmuodoin oli elämä heti jälleen jatkunut, vuosia kestävä, yksinäinen, surunvoittoinen ja sittenkin suloinen elämä: – yksinäinen, sillä kreivittären ja hänen miehensä koko suvun välit olivat rikkoutuneet, syistä, jotka johtuivat vainajan isän omituisesta luonteesta, mutta joita hän uskollisesti tahtoi kunniaa pitää, niinkuin kreivikin oli sen tehnyt, ja toiselta puolen oli hänen seurapiirinsä supistunut sangen pieneksi, hänen lähimpiin tuttaviiinsa, hän kun luopui synkästä surupuvustaan vasta sangen myöhään; – surunvoittoinen, sillä hän tahtoi säilyttää kaikki entisessä kunnossaan,

ja heidän pieni, Invaliidien puistokadun varrella oleva asuntonsa, jonka hänen miehensä aikanaan oli vuokrannut, koska se oli lähellä Saint-Dominique'n katurakennusta ja sotakoulua, alkoi näyttää hiukan kuluneelta ja nuutuneelta, niinkuin on laita esineiden, joita kätemme koskettelevat hartaudella ja kaipauksella, niitä vain hyväilläkseen eikä käyttääkseen; – suloinen, sillä pieni tyttö, joka, aina mustiin puettuna hänkin, kilttien lapsien hiljaisiin askelin juoksenteli edestakaisin pyhäinjäännösten arvoon kohonneiden huonekalujen keskellä, ei tehnyt ainoatakaan liikettä, ei lausunut ainoatakaan sanaa, joka ei olisi ilmaissut mitä vienointa luonteen hienoutta. Rouva Scilly iloitsi tästä, tuntien tuota huolensekaista hellyyttä, joka on äitien haikealle onnelle ominaista. He tietävät niiden olevan luettuja, noiden päivien, jolloin he saavat lapsensa luonansa pitää, omanansa viihdyttää. Henrietten rauhallisesti puuhatessa läksyjensä luvussa oli äiti ottanut tavakseen seurata tämän hiljaisen ajan juoksua tarkastelemalla Arkkihiippakunta-puutarhan milloin viheriöitä, milloin kellastuvia puita, joita näki alikerran korkeista ikkunoista. Milloin nämä puut värähtelivät kevään tullessa heitellen huhtikuun tuuleen kukkasterttujansa; silloin äiti laski, montako kevättä vielä kuluisi, ennenkuin tytär täyttäisi yhdeksäntoista vuotta. Milloin myrskyt kylvivät pitkin käytäviä syksyn kellastuneita lehtiä; silloin äiti laski, montako oli syksyä kulunut isän kuolemasta. Pienokaista katsellessa hänen ajatuksensa vaipuivat loppumattomiin mietteisiin; pelonsekaisella ihastuksella hän seurasi vartalon varttumista, lapsen muuttumista nuoreksi neitoseksi ja sitten täyskasvaneeksi naiseksi, ihaillen hänen sulouttansa, älyänsä, hyvyttänsä, nauttien kaikkia tuoksua tämän ihanan kukkasen, jonka hän yksin tunsu, ja hän odotti tuskallisena mutta valmiina sitä jalomielisen uhrauksen hetkeä, jolloin hänen oli siitä eroaminen.

– "Kun ajattelee", sanoi hän itsekseen, "että on olemassa mies, joka vie hänet minulta, että hän ehkä liikkuu piirissämme, että olemme hänet kenties eilen tavanneet, taikkapa tänään, kävelyillämme. Häntä vartenko siis olen lapseni herttaiseen sieluun sirottanut ihanteiden kylvön, tuohon hellään sydämeen jaloimmat tunteet istuttanut... Jospa voisin häntä kasvattaa, tuota tuntematonta, tyttärtäni varten, niinkuin tyttärtäni häntä varten kasvatoin!.. Olihan hänen isällään tapana sanoa: 'Menköön hän sille, jota rakastaa.' Mutta hän oli mies. Hän tunsu elämän. Hän olisi voinut arvostella, oliko kosija tyttären arvoinen, kun sitävastoin minä..."

Tuhansittain oli lohduton leski mielessään hautonut näitä äidin hellyyttä ilmaisevia ajatuksia, ja yhä useammin, yhä hartaammin hän niitä lausui, sitä myöten kuin aika kului. Joskus ne päättyivät tuumiin, jotka tuntuivat houkuttelevilta, mutta jotka äkkiä raukesivat, kun odottamatta ilmestyi näköpiiriin uusi tekijä, äkkiaikaan, vastustamaton rakkaus. Kreivitär Scilly oli kaikkien näiden, hänen mielestään liian nopeasti kuluneiden vuosien vieressä mitä suurimmalla huolella valvonut Henrietten ystäväpiiriä, karsiakseen siitä pois kaiken, mikä ei ollut yhtä nuhteetonta ja hurskasta kuin nuori tyttö itse. Hän oli koettanut mitä tarkimmin seuloa entistä tuttavapiiriänsä uudistaessaan heidän kanssansa seurustelusuhteitaan. Hän oli tahtonut varata tyttärelleensä jok'ainoaan niistä hienon maailman tavoista, joihin hän itse nuoruutensa aikana oli tottunut, ja sitä varten hän oli koettanut hyödyksensä käyttää muistamansa ensimmäiset kokemukset, tarkastaessaan yksityisseikkoihin menevällä huolellisuudella niitä harvalukuisia nuoria miehiä, jotka esiintyivät heidän seurapiirissään. Ja sittenkin hänen tyttärensä mieltä tuntumattomaan, tuohon Francis Nyrac'iin, jonka rinnalla äiti nyt näki hänen niin hellän, miltei kiitollisen luottavaisena asteinen. Kymmenen kuukautta sitten hän tuskin oli kuullut hänen nimeänsä mainittavan, paitsi muutaman kerran kenraalinrouva de Jarden'in luona, joka oli nuoren miehen kaukainen sukulainen. Rouva de Jarden'in kodissa oli myöskin esittely tapahtunut, sattumalta, vastaanottopäivänä, josta Francis oli lähtenyt niin ihastuneena Henrietten suloisuuteen, että jo seuraavana päivänä oli palannut siitä sukulaiselleen puhumaan. Sitten oli seurannut toimenpiteitä, sangen yksinkertaisia, sangen jokapäiväisiä, tavallisia jokaisessa naimiskaupassa, joka on lähtenyt yksinäisyyteen kyllästyneen nuoren miehen hetkensynnyttämästä innostuksesta ja joka toiselta puolen on nuoren tytön salaisen mieluosion, toiselta puolen yhteisen, välittäjätoimeensa ihastuneen ystävän hyväntahtoisuuden kannattama. Onhan vanha tunnettu asia, että olipa lemmentuotto luvallinen tai luvaton, niin kaikki

naiset siihen mieltyvät, kunhan vain lempeä on. Yhä uudistuvat, suuremmalla tahi vähemmällä taidolla valmistetut kohtaukset, yhtämittaiset kiitoslauseet, joita rouva de Jardes tuhlassi Francis'sta puhuttaessa, nuoren miehen ilmaantuminen jokaiseen paikkaan, joka antoi hänelle tilaisuutta lähestymään neiti Scilly'tä, herättämättä kenenkään huomiota tahi panetteluhaltia, huomattava muutos yhä huolestuneemman ja levottomamman Henrietten esiintymisessä, – siinä tämän pienen lemmentarinan viattomat ja lapselliset yksityiskohdat. Jokainen näistä yksityiskohdista tuotti äidille syvää liikutusta ja johti ratkaisevaan keskusteluun, johon hän oli päättänyt tyttärensä pakottaa. Epäröimättä, mutta väristen, niinkuin värisivät tällä hetkellä marmoripenkkiä varjostavan saarnin lehvät, hiljaisen tuulen henkiessä, oli tyttö sydämensä uuden salaisuuden ilmaissut. Francis oli käynyt hänelle rakkaaksi. Todellako, vaikkei hän tietänyt hänestä sen enempää? Vaikkeivät olleet siitä sanaakaan keskenään vaihtaneet? Mikä salaperäinen tunteiden vuorovaikutus siis – ? Rouva Scilly muisteli tehneensä itselleen näitä kysymyksiä sinä unettomana yönä, joka oli tätä tunnustusta seurannut, ja havaittuansa tämän tyttärensä ensimmäisen mielenliikutuksen, jossa ei äidillä mitään sijaa ollut, oli hänet vallannut tuollainen sielun syvä ja kiihkeä mustasukkaisuuden kohta, joka jaloimmankin äidin sydämeen iskee vuotavia haavoja, niin syviä, että ainoastaan tieto lapsen täydellisestä onnesta voi ne parantaa. Oi, miten kreivitär oli sinä yönä rukoillut! Miten hän oli taivaasta ohjausta pyytänyt! Millä varovaisuudella ja millä sisällisellä vavistuksella hän, rippi-isänsä, isä Juvigny'n, vanhan dominikaanimunkin neuvosta oli ryhtynyt sellaiseen tiedusteluun, johon kaikki vanhemmat kaikkina aikoina ovat ryhtyneet. Jos tarvittaisiin todistusta siitä, miten varovaisimpienkin kohtalo on käsittämättömän ja hillitsemättömän voiman vallassa, olisi siksi omiansa isän tai äidin kykenemättömyys, valppaudestakin huolimatta, hankkia täsmällisiä tietoja sen miehen luonteesta ja elämästä, josta jumaloidun, vuosikausia vaalitun lapsen onni tahi onnettomuus tulee riippuvaksi. Rouva Scilly tiedusteli oikealta ja vasemmalta, ja hänen tätä tarkoitusta varten tekemänsä vieraissakäynnit olivat tämän tunteellisen rakkausnäytelmän koomillisia välikohtauksia. Vai eivätkö ne sitte ole sellaisia ja vieläpä mitä jännittävimpiä, nuo keskustelut, missä ajattelemattomasta sanasta riippuu kahden olennon tulevaisuus, kahden olennon, joista toisen on mahdoton puolustautua. Ja vastaukset, jotka hänelle annettiin loppumattomien keskustelunmutkien jälestä, olivat kaikki tämantapaisia:

– "Herra Nayrac?.. Niin", sanoi kreivittärelle rouva d'Avançon, entisen diplomaatin puoliso. "Miellyttävä nuori mies! Sangen sievä omaisuus, ja sehän ei ole haitaksi. Hän palveli kymmenen vuotta lähetystössä, olisi kohonnut sihteeriksi, mutta anoi juuri virkaeroa – niinkuin herra d'Avançonkin, hallituksen tähden... Vahinko kyllä..." Ja senjälkeen tuo kunnon rouva rullatuolistaan, johon hänen tautinsa aika ajoin hänet kytki, purki loppumattomaan sanatulvaan vihansa valtion asiain nykyisestä tilasta, jäljitellen täten miestänsä, jonka kaikki mielipiteet hän omisti omikseen, vaikka sydämensä pohjasta häntä vihasi – ristiriitaisuus, joka on sangen tavallinen perheissä, missä aviopuoliset elävät huonossa sovussa. Heidän vihastaan huolimatta on tottumuksen vaikutus heihin niin suuri, että he vähitellen muuttuvat toistensa näköisiksi, niin henkensä kuin joskus ruumiinsakin puolesta. Onko taitavankaan äidin mahdollista, epäilystä herättämättä, tarttua jälleen keskusteluaineeseen, joka häneltä näin syrjään horjahtaa. Hän ei uskalla enää sommitella ainoatakaan kysymystä, mutta tehtyänsä mielessään sen johtopäätöksen, että herra d'Avançon, paetaksensa perhe-elämänsä helvettiä, kuusikymmenvuotiaana viettää aikansa klubissa ja siellä varmaankin tapaa Francis Nayrac'in semmoisisissa paikoissa, missä tapojen puhtaus paremmin käy selville kuin seuraelämässä, hän johtaa mitä hienoimmalla viekkaudella keskustelun tälle alalle ja pääsee vähitellen tarkoitustensa perille, kuullessaan tämän toisen julistuksen:

– "Francis Nayrac?.. Sangen miellyttävä poika! Sangen sievä omaisuus! Tänä vuonna olen hänet tavannut pienessä klubissa. Hänen kanssaan ainakin voi puhua muustakin kuin kilpa-ajoista ja uhkapelistä..." Ja seuraa sitten lavea esitelmä, johon leppymättömin vanhoista keikareistamme purkaa sapensekaista kateuttaan nykyistä sukupolvea kohtaan. Hän sekoittaa siihen, hän puolestaan, vaimonsa huomautuksia ja käsityksiä, mutta unhottaa kokonaan Nayrac'in... Tehtyään kymmenen

tämänkaltaista koetta on äiti parka vihdoinkin selvillä siitä, että sittenkin lienee parasta kääntyä niiden puoleen, jotka lapsuudesta saakka tuntevat vävyehdokkaan, ja hän turvautuu lopuksi rouva de Jarden'iin, vaikka tietääkin hänet liian taipuvaiseksi puolustamaan serkkuansa pienen sepittämänsä juonen hyväksi. Mutta rouva Scilly tietää hänet myöskin sangen vilpittömäksi ja suoraksi luonteeksi ja turvautuu hänen tunnollisuuteensa pyytäänsä vastausta niihin kahteen kysymykseen, jotka enimmänsä hänen mieltänsä painavat.

– "Ettäkö uskonnollinen?.." kuuluu rouva de Jarden'in vastaus. "Kenties hänestä ei ole perin uutteraksi kirkossakävijäksi. Tiedättehän, ystäväni, meidän aikamme nuoret miehet heittäytyvät mielellään välinpitämättömiksi. Mutta periaatteita hänellä on ja mainioita, siitä kyllä vastaan. Hänen eronhakemuksensa jo sen todistaa, ja sitten – tunsin hyvin hänen äitinsä ja sisarensa. He elivät ja kuolivat hurskaina naisina... Mitä toiseen kysymykseen tulee, on se arkaluontoisempaa laatua. Tietysti hän ei ole siitä minulle puhunut. Mutta vapaa hän kyllä on, sen voin vakuuttaa. Muuten hän ei olisi Henrietteä ajatellut, sillä hän on kunnian mies. Mitään julkista suhdetta hänellä ei ole ollut, siitä olen varma, ainakaan ei Parisissa. Huhu siitä olisi kyllä minun korviini saapunut. Ja nythän hän on ollut monta vuotta ulkomailla..."

Kaukaisilta tuntuivat nämä keskustelut ja muutkin senkaltaiset, vaikka olivat vain viimekeväisiä! Vielä nytkin, kun hän muisteli heinäkuun ratkaisevia viikkoja, jotka olivat päättyneet Francis'n ja Henrietten kihlajaisiin, hän ihmetteli asiain kulun nopeutta, hän kun oli aina luullut näitä puuhia niin hitaiksi, sekaviksi ja tarkoin pohdittaviksi. Mutta hän oli jo kauan tuntenut itsensä heikoksi, ja hänet valtasi niin tuskallinen pelko, kun ajatteli, että tytär jäisi suojelusta vaille. Hän oli nähnyt tyttärensä, jonka sydän ei häneltä mitään salaisuuksia kätkenyt, syvän, vilpittömän rakkauden valtaamaksi, yhtä täydellisen kuin se oli ollut odottamaton ja hetken synnyttämä. Hän tiesi että, mitä Henrietteen tuli, hänen tunteensa olivat kestäviä, ja pelkäsi, että jos rakkaus pettäisi, niin nuoren tytön harras ja hurskas luonne taipuisi johonkin toiseen ratkaisevaan päätökseen. Hän oli niin monta kertaa aavistanut, millä salaperäisellä vetovoimalla luostarin turvaa tarjoava suojapaikka vaikutti hänen herkkään mielikuvitukseensa. Toiselta puolen taas hän oli luullut Francis'sta löytäneensä harvinaisen, nuhteettoman ja suorasydämisen miehen. Ja sitten, vaikkeivät seuraelämän sovinnaiset ennakkoluulot paljoakaan hänen päätöksiinsä vaikuttaneet, hän ei voinut olla laskematta, että hänen lapsillaan olisi heti käytettävinsä kuuteenkymmeneentuhanteen nousevat korot. Vihdoinkin hän oli antanut suostumuksensa ja heti sen jälkeen hän sairastui, ikäänkuin oikeuttaakseen levottomuutensa oman terveytensä suhteen. Lääkäri, joka oli alussa puhunut vain vähäisestä vilustumisesta, huomasi piakkoin sangen vakavia taudin oireita. Hän oli joutunut vuoteen omaksi heinäkuun loppupäivinä toivoen jälleen pääsevänsä liikkeelle viikon lopulla, niinkuin hänen oli tavallista katarrikohtauksien sattuessa. Mutta lokakuu oli jo puolivälissä, kun hän vielä oli huoneeseensa suljettuna. Arkkihiippakunta-puutarhan puut, jotka olivat niin kauan olleet hänen yksinäisen elämänsä seurakumppaneina, olivat vihreinä huojuneet, kun ensimmäinen kuumeenväristys oli häntä puistattanut. Kun hän tautinsa jälkeen vihdoinkin pääsi ikkunaan, hän näki kaikki lehdet syyshallojen panemiksi, ikäänkuin kuolema olisi niitä kosketellut. – Mutta kannattiko valittaa tästä taudista, jonka kautta hän vihdoinkin oli Francis'in luonteesta selville päässyt! Kun lääkärit olivat hänet määränneet viettämään talven niin kaukana etelässä kuin suinkin – Kairossa, Algerissa, Madeirassa tahi Palermossa – millä hienotunteisuudella nuori mies olikaan luopunut oikeuksistaan niiden velvollisuuksien hyväksi, joita uudet olosuhteet tuottivat hänen morsiamelleen. Tämä viimeksimainittu oli pyytänyt häneltä häiden lykkäämistä seuraavaan kevääseen voidakseen uhrata tämän viimeisen talven äidin parantamiseksi, ja hienolla osanottavaisuudella hän oli siihen suostunut. Hän se oli, joka heille Palermossa olopaikaksi esitti, hän kun sen jo ennestään tuns, hän se oli, joka sinne lähti kreivittärelle asuntoa valmistamaan, hän, joka heidät sinne vei; sitten hän oli lähtenyt Pariisiin, palataksensa sieltä vasta sairaan kutsumana, ja hienotunteisesti hän oli asettunut sille kannalle, ettei koskaan hänen rakkautensa estäisi Henrietteä suorittamasta velvollisuuttaan äitiä kohtaan. Ja nyt, tänä kauniina ja kirkkaana aamuna, jolloin sairas tuns uudelleen elpyvänsä, hän

antausi äärettömän kiitollisuuden tunteen valtaan sen johdosta, mitä nuoren miehen sydän oli hänelle ilmaissut, liittäen tähän tunteeseen vielä jatkuvan elämän toiveet.

– "Hyvä Jumala! Jospa saisin elää", huokasi hän uudelleen, "jospa vielä saisin heidän luonansa viipyä!"

* * * * *

Hän näki heidän taas kävelevän käytävällä, viheriöiden palmujen kumartuessa heidän ylitsensä, ikäänkuin heitä suojellakseen, ja tuulen soittaessa sypressikuusien neulasissa uinuvan valtameren kohinaa muistuttavia säveliä. Hänen sielunsa tuntui rientävän heitä seuraamaan, heille toivottamaan sisällistä taivasta, yhtä lempeätä, yhtä sinistä kuin heidän yllänsä tällä hetkellä kaartuva, loistetta luova taivaan kansi. Kuulemattaankin hän aavisti heidän rakkaiden ääniensä soinnun, tiesi että he hänetkin sulkivat tämän hetken sulouteen. Ja totta onkin, että he puhuessaan itsestään myöskin hänestä puhuivat. He liittivät hänet luonnollisesti tulevaisuuteensa, johon heillä oli luvallista rakkautta nauttivien hurmaava luottamus. Niin, toteutuneelta unelmalta he näyttivät tässä paratiisin kehyksessä, tyttö niin hento, niin ylevän hieno, joka tunsu elämästä ainoastaan sen puhtaimmat hetket, mies vielä tarpeeksi nuori pysyäkseen ikänsä puolesta hänen vertaisenaan, tarpeeksi karaistu intohimojen tulussa voidakseen täydellisesti arvostella mitä tämä, hänestä verraton erikoisluonne tarjosi! Ja he puhelivat, tai oikeammin, he ajattelivat, tunsivat ääneen, valitsematta sanojaan, mutta joka lauseessa oli lämpimän sydämellisyyden salaperäinen, huumaava tenho. Yksin äänienkin sointu tarjosi heille jo edeltäpäin sanomattomia rakkauden nautintoja, viehättäviä niinkuin oudoista kukista ja kasveista lähtevät tuoksut, joiden suloutta he kävellessään nauttivat, niitten lähdeä näkemättä.

– "Kyllä rouva Scilly on jo paljon muuttunut tämän viimeisen viikon kuluessa sittenkuin tänne tulin!" sanoi Francis. "Olin kovasti levoton tavatessani hänet uudelleen niin kalpeana ja heikkona... Pettymys oli suuri jo tullessani, kun laivan kannelta näin Palermon sataman harmaana, rankkasateen pieksämänä!"

– "Sen ymmärrän", vastasi Henriette, katse kaukana, ja tästä katseesta Francis arvasi silloisen levottomuuden tuskan. "Ilma ei teitä liioin suosinut matkallanne. Kun kauniin ilman jälkeen ikkunastamme huomasimme raivostuneen meren vyöryttävän suunnattomia laineita, emme sanoneet mitään, äiti ja minä, mutta tiedän, että ajattelimme samaa. Hän oli vielä sangen heikko. Levottomuus teidän tähtenne oli tehnyt hänet sairaammaksi tulonne aattopäivänä... Hän on niin herkkätunteinen ja hän pitää teistä niin paljon..."

– "Rakas äiti!" sanoi nuorukainen puristaen tytön käsivartta.

"Jos edes olisimme tietäneet minne sähköttää teille Neapeliin!" jatkoi tyttö. "Kun sähkösanomanne saapui, toivoin hetken aikaa, että olisitte siirtänyt tuonemmaksi matkanne myrskyn takia. Ja kumminkin niin kovin halusin tavata teitä... Kello oli yhdeksän. Te olitte merellä. Kauhealta tuntui minusta myrsky sinä yönä. Kuuntelin ja rukoin... Ajattelin äitiäkin. Kuinka suuret mahtoivatkaan olla hänen tuskansa tuon kauhean sodan aikana."

– "Unhottakaa se", keskeytti Francis haihduttaakseen tytön mielestä lapsuuden vielä kirvelevät muistot, jotka aina panivat hänen silmäluomensa kosteina värähtelemään, – "Niin, unhottakaa se, karkoittakaa nuo ajatukset kaikki mielestänne, niinkuin minä lupaan haihduttaa kaikki äitinne huolet, entiset ja nykyiset, suuret ja pienet. Hän ehkä minusta hiukkasen pitää, mutta minä pidän hänestä paljon. Olen hänelle suuresti kiitollinen siitä, että hän on teidät kasvattanut semmoiseksi kuin olette!.. Vaikka hän olisi liittoamme vastustanutkin, kiittäisin häntä kumminkin siitä, että sain teidät sellaisena tavata, elävänä todisteena siitä, etteivät nuoruuden unelmat aina petä..."

– "Elkähän nyt!" keskeytti Henriette vuorostaan, lentäen punaiseksi ja pannen Francis'n suulle kätensä, jota tämä hansikkaan läpi suuteli. "Joko nyt taas rupeatte minua mairittelemaan, niin ettette ollenkaan muista katsella noita komeita sypressipuuta, jotka minusta ovat niin kauniita, kun ne tummine oksatöyhtöineen kuvastuvat taivasta vasten. – Miten sanoikaan puutarhuri, kun

ensimmäisenä päivänä näytteli meille huvilaa – *bel vaso*, eikö niin? Kuinka näppärästi sanottu! Ja mitä taiteilijaluonteita tämä outo maa kasvattaa!.. Mutta Sisilia on liian kaukana. Jos voisimme ensi vuonna viettää talvemme jossakin, missä olisi tämänkaltaisia puita kasvava puisto ja tällainen valo, mutta lähempänä Parisia, jottei matka olisi niin väsyttävä, Provencessa tai Genuan rannikolla!.."

– "Olenhan luvannut Ranskaan palattuani käydä siellä tiedustelemassa", vastasi Nayrac. "Olen kovin hyvilläni siitä, että te rakastatte samanlaista luontoa kuin minä ja samalla tavalla... Ja huomasi teko toissa päivänäkin museossa käydessämme, kun pysähdyin Amatsoni parkaa surmaavan Herkuleen eteen, vaikka ette ollut siitä minulle koskaan puhunut, kuinka meillä on joka kohdassa samat mielipiteet, vaistomaisesti?"

– "Sekin on totta", sanoi Henriette, "samat, aivan samat... Ja tiesinhän, että niin oli oleva jo ensi päivästä, kun teidät näin..."

– "Mistä sen tiesitte", kysyi Nayrac.

– "Voiko sellaista selittää", vastasi nuori tyttö. "Mutta tiesin varmaan, astuessani ensi kertaa tähän puutarhaan, että se teidän mielestänne olisi kaikkia muita kauniimpi... Ja vaikka en ole paljoa lukenut ja tietoni ovat sängen vähäiset, olen vakuutettu, että jo ensi näkemästä tietäisin sanoa jostain kirjasta, miellyttääkö se teitä vai ei..."

– "Surkeata onkin", jatkoi Nayrac, "kun liitto solmitaan ilman tätä sopusointua, tätä sielujen yksimielisyyttä... Kun sitä vastoin minun on niin suloista ajatella, että olette vaimoni, todellakin vaimoni, tarkoitan, että sydämenne sointuu niin täydellisesti minun sydämeni mukaan..."

– "Niinkuin minunkin on suloista ajatella, että te olette sulhaseni", vastasi Henriette puoliääneen, "rakas sulhaseni..."

– "Ja kuitenkin tämä täydellinen yksimielisyys melkein huolestuttaa minua. Mikä sattuma meidät tänne yhdyttikään? Tarkoitan, että olisi voinut yhtä hyvin sattua niinkin, etten olisi teitä tavannut! Jos en olisi virastani luopunut? Jos siitä luopuessani olisin asettunut asumaan Italiaan, niinkuin aikomukseni oli? Jos en olisi sinä keskiviikkona käynyt rouva de Jarden'in luona? Jos emme olisi sinä päivänä toisiamme kohdanneet?.."

– "En hyväksy noita mahdollisuuksia", keskeytti nuori tyttö, kasvot veitikkamaisen hymyn kirkastamina. "Mahdotontahan olisi ollut, ettemme olisi toisiamme tavanneet."

– "Mutta jospa emme kuitenkaan...?" jatkoi sulhanen.

– "Ymmärrän kyllä, että on mieletöntä sellaista otaksua", vastasi Henriette käyden jälleen vakavaksi ja miettiväiseksi, "mutta tiedän, etten siinä tapauksessa olisi koskaan mennyt naimisiin..."

He pysähtyivät vaihtaakseen pitkän katseen. Noiden suloisten sinisilmien läpi Francis'n katse tunkeusi lemmityn sielun sisimpään, tuon sielun, joka oli kokonaan hänen omansa, jossa kaikki oli puhtautta ja totuutta. Hän tunsi, että sen oli vallannut nuhteettomin, syvin hellyys. Tätä neitsyellistä sydäntä ei ollut koskaan mikään koskettanut, ei väre sen pintaa liikuttanut, ei varjo sitä synkistyttänyt. Heidän ympärillensä palmujen lehdet yhä notkuivat, tuuli yhä kuiski kuusien neulasissa, ruusupensaat ja sypressit yhä levittivät hienoja, heikosti myskinsekaisia tuoksujansa, lehdet yhä loivat väräjävän varjonsa marmoripatsaihin, joutsen yhä harhaili veden päilyvällä pinnalla. Tässä käytävän käänteessä täydellinen yksinäisyys heitä ympäröi, vilpittömyys hartautta herättävä yksinäisyys, jonka heidän rakkauttansa vaalivan, hellän äidin siunattu läheisyys ikäänkuin pyhitti. Francis sulki morsiamensa syliinsä painaen huulensa hänen otsalleen, jonka rauhaa ei ollut koskaan halpa ajatus häirinnyt, ei hetkistäkään. Ja hänet valtasi silloin sellainen autuuden tunne, että hänen liian täydellinen, liian ehdoton onnensa tuntui murtavan hänen voimansa, ensi kerran muuttuvan hänelle vaivaksi, ja aivan hiljaa hän kuiskasi "lemmitylleen", joksi hän tyttöä joskus sellaisina hetkinä rohkeni nimittää:

– "Onnemme on liian suuri, minä pelkään..."

Hän ei aluksi saanut mitään vastausta. Mutta hän huomasi selvään tuskallisen ilmeen samentavan tytön lempeätä katsetta ja väristyksen kulkevan hänen puoliavoimilla huulillaan; silmäluomet vapisivat, povi kohosi, sitten, katsoen Francis'ta jälleen suoraan silmiin, nuori tyttö koki voittaa mielenliikutuksensa ja sanoi, luottamuksen hymy huulillaan:

– "Minuakin joskus pelottaa tuo liiallinen onni. Mutta ei pitäisi pelätä. Eikö Jumala ole sen puolella, jonka omatunto on puhdas?.."

* * * * *

Francis Noyrac'in mieleen oli usein tapahtumain kehittyessä muistuva tuo outo tuskallisuuden tunne, joka oli häntä ahdistanut tänä aamuna – viimeisenä heille täydellistä onnea tarjoavana aamuna – ja joka oli herättänyt vastakaikua hänen kihlattunsa sydämessä, silloin kun kaikki heidän ympärillään tuntui olevan heidän onnensa kanssa täydellisessä, ehdottomassa sopusoinnussa. He eivät mitenkään voineet tietää sitä vaaraa, joka juuri tällä hetkellä uhkasi heidän lempensä siunattua rauhaa. Olisiko heillä siis ollut noita salaperäisiä aavistuksia, joille meidän aikamme epäilijät hymyilevät, vaikka miehet sellaiset kuin Goethe ja Napoleon ovat väittäneet näitä tulevaisuuden enteitä mahdollisiksi joskus kiihotuksen hetkinä. Vai valtasiko heidät tuo ilon ahdistus, omituinen mutta kieltämätön mielenilmiö, johon samalla kertaa sekoittuu liian valtavasta tunteesta johtuvata hermojen herpoutumista sekä täysin oikeutettua kostottarien kateuden pelkoa. Sillä tunnustammehan kaikki sen yleisinhimillisen lain, jonka traagillisena vertauskuvana esiintyy muinaiskreikkalaisten Nemesis, kammottava kohtalon jumalatar, jumalien kateuden paremmin kuin jumalien oikeuden käskyjen toimeenpanija. Voihan tietysti antaa näennäisesti luonnollisen selityksen kaikkiin tämänkaltaisiin ennustuksiin ja voihan sitäpaitsi väittää, että aavistukset useimmiten eivät käy toteen. Mutta kun joskus sattuu, että todellisuus odottamattomasti ja hämmästyttävästi osoittaa ne oikeiksi, ei vähimminkään tauskoinen voi olla vapisematta. Olemme havaitsevinamme ulkonaisissa asianhaaroissa salaperäisen sallimuksen vaikutuksia, ja olkoon tuo ilmestymismuoto laadultaan kuinka jokapäiväinen tahansa, saa se hetkeksi mieleemme kiihkeästi kuohumaan. Mitä Francis Noyrac'iin tulee, oli hänen mielenliikutuksensa sitä valtavampi, kun hän aina oli ollut fatalismin taipuvainen. Jos usko valaisee ja suuntaa fatalismia, johtaa se toivoon ja nöyrään tyytyväisyyteen taipuvaisia sieluja tunnustamaan Jumalan kaitselmuksen, joka on ensimmäinen todellisesta uskonnollisen elämän periaate. Mutta vaikka nuori mies olikin saanut uskonnollisen kasvatuksen, oli hän säilyttänyt ainoastaan tuon näennäisen kristillisyyden, joka oli hänen säädylleen ja ajalleen ominainen, ja uskonto oli hänelle vain hypoteeseista jaloin. Hänen kaitselmuksensa oli hänen kihlattunsa kauniissa silmissä, ja niitä hän ajatteli Villa Tascan puutarhasta lähdettyänsä kulkien yksin Palermon katuja, joihin päivänpaiste loi hohtavan valkeita juovia mustien varjojuovien rinnalle. Hänen ei tarvinnut paljon ponnistella unhottaakseen tuntemansa epämääräisen tulevaisuudenpelon, joka oli hänet kohta uudelleen valtaava ja silloin mitä selvimpien syiden vaikuttamana. Aamukävelystä oli hänellä tällä hetkellä vain suloinen tunnelma jälellä. Koska hänellä oli asioita toimitettavana, oli hän antanut Henrietten ja rouva Scilly'n palata vaunuissa Hotel Continentaliin, missä he asuivat kaikki kolme. Itse hän seurasi toista noista kahdesta pitkästä kadusta, jotka leikkaavat toisensa Quattro Canti nimisellä torilla ja jakavat Palermon neljään melkein yhtä suureen osaan. Hän ei ollut koskaan elävämmin tuntenut Palermon viehätystä. Tämä vierasluontoinen kaupunki yhdistää itseensä Itämaiden, Espanjan ja Italian ominaisuuksia, rokokotyylisine, kuvapatsailla ylenmäärin koristettuine suihkukaivoineen, ahtaine kauppapuoteineen, missä kauppiaat istuvat liikkumattomina ja välinpitämättöminä niinkuin turkkilaisissa myymälöissä, veistoksilla kirjailtuine palatsineen, syvennyksiin suljettuine madonnan- ja Kristuskuvineen, joita valaisee aina palava kynttilä, saksankuminavankkureineen, joiden laidoissa hohtaa räikeävärisiä maalauksia. Ja nuo maalaukset, mitä ne esittävät! Kohtauksia Medoren ja Angelique'n elämästä, Bouillonin Gottfridia hänen kiivetessään Jerusalemin muureille, Garibaldia, joka puheillaan innostuttaa tuhatmiehistä joukkoansa. – Eikä Palermon laaja ja jalopiirteinen lahti ollut nuoren miehen mielessä koskaan herättänyt niin suurta ihailua kuin nyt, kun hän sivuutettuaan kunniaportin, joka muinoin oli pystytetty pyhän Rosalian juhlaulkuetta varten, näki sen aukeana edessään. Saavuttuaan hotellin portille, joka aukeaa tälle rantakadulle päin aivan lähellä Villa Giulian viehättävän kaunista

puutarhaa, hän kääntyi katsomaan sataman mastotiheikön tuolla puolen siintävää meren ulappaa ynnä taivaalle kuvastuvia punertavan ja alastoman Pellegrino-vuoren piirteitä, joka vuori sekin on pyhälle Rosalialle pyhitetty. Eivät hänen mieleensä silloin synkät ennustukset muistuneet. Ei hän silloin voinut aavistaa, että hänen kaunista maisemaa ihailevat katseensa olivat hänen jäähyväisensä, – jäähyväiset hellyyden suloisille päiville, jäähyväiset hänen kalleimmalle toivolleen, jäähyväiset hänen sielunsa elpyvälle nuoruudelle, joka kauan ikävöitynä jo oli alkamassa, jäähyväiset luvallisen onnen ihanalle paratiisille. Aivan jokapäiväinen tapahtuma sai häviämään tuon unelmien linnan, joka puoli vuotta oli hänelle suojaa tarjonnut, ja asetti hänen eteensä sielun tuskan yhtä kauhean kuin se, jonka jäljet liiankin usein näkyivät hänen suunsa ja silmiensä ilmeessä. Äkkiä se tuli, yksinkertaisena niinkuin ainakin kamalat tapaturmat, rautatieonnettomuudet, maanjäristykset, talojen luhistumiset, jotka tuntuvat meistä sitä kauheammilta, kuta vähemmän niitä odotamme ja kuta turvallisemmalta kaikki ympärillämme näyttää. Astuessaan hotellin holvikattoiseen etehiseen Nayrac näki ovenvartian järjestämässä aamulaivassa saapuneita kirjeitä. Tuo mies, jättiläiskokoinen, kielitaitoinen ja vaaleapartainen saksalainen, mukava virkapuku yllä, päässä kullasta kiiltävä suuri lakki, käsitteli kirjeitä niinkuin pelaaja kortteja, silmänsä kääntäjänsä sukkeluudella. Punaisella lyijykynällä hän töhersi itsekuhunkin vastaanottajan huoneen numeron, ja hänen ympärillään useat hotellin asukkaista tähystelivät tämän toimituksen loppua miltei sairaloisella kirjeenvaihtohimolla, sellaisella, jonka huomaa varsinkin saarimaiden postitoimistoissa, missä uutistenhalu kiihtyy, kuta harvemmin posti tulee. Monta kertaa, vaikka olikin semmoiseen sangen tottunut, Francis myöhemmin muisteli tuon pienen kosmopoliittisen taulun yksityiskohtia, ne kun niin läheisesti yhtyivät häntä siinä hetkessä kohdanneeseen yllätyksen iskuun. Hän ei mennytkään suoraa päätä huoneeseensa, vaan pysähtyi konemaisesti itsekkin odottamaan kirjeitensä, ja yhtä konemaisesti hän odottaessaan silmäili hotellissa asuvien matkustajien nimiluetteloa. Äkkiä hän tunsu sydämensä vavahtavan. Hämmästyksen, melkein kauhistuksen tunne kuristi hänen kurkkuansa. Hänen jalkansa horjuivat. Hän lähestyi ilmoitustaulua lukeaksensa vielä kerran nimien joukosta viimeisen edellisen, arvattavasti muutamia tunteja sitten tai edellisenä iltana saapuneen henkilön nimen: "Rouva Pauline Raffraye", ynnä siihen tehdyn pienen lisäyksen: "perheineen", sekä sitten: "Molamboz'n linnasta. Arbois. Ranska". Nuori mies jäi siihen hetkeksi ikäänkuin näiden muutamien sanojen hypnotiseeraamana; sitten, huomattaessaan, että ovenvartia, joka vihdoinkin oli päässyt vapaaksi kiusaajajoukosta, astui ulos kopistaan, kirjepinkka kädessään lähteäksensä niitä jakelemaan, hän kutsui hänet luoksensa osoittaakseen hänelle tätä nimeä. Epäilemättä hänen oli vaikea sitä lausuakaan, sillä hän sanoi yksinkertaisesti:

– "En tiennyt tämän rouvan olevan täällä. Tänäänkö hän saapui?"

– "Hän saapui eilen, Messinan junassa", vastasi jättiläinen.

– "Hän kai on ranskalainen, eikö niin?"

– "Niin kyllä."

– "Onko hän yksin?"

– "Ei ole. Hänellä on mukanaan pieni, kahdeksan tai kymmenen vuoden vanha tyttö sekä kaksi palvelijataria."

– "Tahtoisinpa tietää onko hän se, jonka minä tunnen...", sanoi Francis, mutta huomattaessaan, että tässä kyselyssä mahtoi olla jotakin outoa, hän lisäsi saattaakseen väärälle tolalle toisen uteliaisuuden, jos se jo olisi herännyt, ja saadakseen kumminkin tietää mitä halusi:

– "Vanha, sangen kookas nainenko?"

– "Vanhako? Ei suinkaan", vastasi saksalainen. "Kolmenkymmenen tai kenties viidenneljättä ikäinen. On vaikea tietää. Hän näyttää niin sairaalta! – Pieni ja hoikka päinvastoin..."

– "No niin", ajatteli Francis noustessaan portaita, "täytyy uskaltaa katsoa totuutta silmiin. Hänen linnansa, hänen syntymä- ja sukunimensä, hänen ikänsä, hänen tyttärensä ikä... Hän se on..."

Hän kertoi mielessään Pauline Raffrayen nimeä noustessaan portaita, jotka johtivat hänen kolmannessa kerroksessa olevaan huoneeseensa. Tieto, että hänen entinen rakastajattarensa oli saman

katon alla kuin hän, olisi joka tilaisuudessa ollut omiansa suuresti hänen rauhaansa häiritsemään, – sillä entinen rakastajatar vain voi siihen määrin järkyttää näin rakastuneen sulhasen mieltä. – Mutta että tämä tieto hänelle saapui juuri samalla hetkellä kuin tuo outo, tuntemattoman onnettomuuden aavistus oli sekä hänessä että Henrietteissä herännyt, se seikka kiihdytti hänen mielenliikutustaan omituisella tavalla. Sillä tämä rouva Raffrayen nimi ei ainoastaan hänelle muistuttanut hänen nuoruutensa tulisimman rakkauden aikoja, se muistutti hänelle myöskin sitä naista, jossa hän oli luullut huomaavansa mitä kauheimpia irstaisuuden syvänteitä, joka kaikista oli hänelle enimmäen tuhoa tuottanut, joka oli ollut hänen paha hengettärensä niin monen vuoden aikana, ja myöskin sitä, jota hän oli kohdellut leppymättömmällä kovuudella, jopa armottomuudellakin. Ja tuo nainen oli tullut Palermoon, vaikka on olemassa niin monta muuta talvenviettokaupunkia, tähän hotelliin, vaikka Palermossaakin on niin monta muuta hotellia tarjona ja paljon kuuluisampiakin. Ja vieläpä tällä hetkellä, jolloin hän luuli olevansa hyvässä kätkössä tässä maailman kaukaisessa sopessa, nuoren tytön seurassa, jota hän rakasti ja joka rakasti häntä ja josta oli tuleva hänen vaimonsa, Nuoressa miehessä, jonka synnynnäinen herkkätunteisuus vielä oli aamukävelyn ihastuksen kiihottama, heräsi pakostakin ajatus lukea tämä tulo jonkun pelottavan salavehkeen juoneksi. Tuo mieletön ajatus sai hänet kokonaan valtaansa hänen noustessaan huoneeseensa, ja silmittömän kauhun sairaloinen ja vastustamaton houre hätyytti häntä niin ankarasti, että se kuvastui hänen kasvoillansakin, kun hän astui yksityiseen pieneen salonkiin, missä hänen oli tapana nauttia kaikki ateriansa rouva Scilly'n ja morsiamensa seurassa. Hänen oli kestettävä tämän viimeksi mainitun hellästi kysyvä katse. Hänen oli ensi kerran teeskenneltävä sanomalla helteen vaikuttamaa päänkivistystä syyksi siihen muutokseen, joka oli tapahtunut hänen mielessään ja kasvojensa ilmeessä, hänen, jonka suhteet Henrietteen olivat aina olleet kaikkea vilppiä ja valhetta vailla, ajatuksien täydellistä yhteyttä. Hänen täytyi nähdä lempeän levottomuuden synkistävän noita suloisia kasvoja, ja valehtelemisen pakon vaikuttama mielenahdistus, yhtyen hänen sydäntä kalvavaan, vastustamattomaan tuskaansa, kävi hänelle vihdoinkin niin sietämättömäksi, että hänen täytyi sulkeutua huoneeseensa koko iltapäiväksi ilmoittaen syyksi yhä lisääntyvän pahoinvoinnin. Hänen piti mistä hinnasta tahansa päästä kokoamaan ajatuksensa ja punnitsemaan, mitään itseltään peittelemättä, niitä ratkaisumahdollisuuksia, joita tämä äkkiarvaamattoman tulon probleemi hänelle tarjosi, tulon, jota hän ei mitenkään voinut satunnaisesti ajatella. Mutta mitenkä tämä tutkiminen kävisi päinsä elvyttämättä samalla menneisyyden muistoja ja tunnelmia, jotka liian räikeästi erosivat niistä hennoista ja viattomista unelmista, joita Henrietteen äiti muutamia tunteja aikaisemmin oli sydämessään luonut. Voi surkeutta, kun tuntee sielunsa uudelleen laittoman ja huonon rakkauden äitelän katkeruuden täyttämäksi – rakkauden, jonka on luullut ja tahtonut päätetyksi – , ja vieläpä hetkellä, jolloin siinä uhkuu toisen rakkauden huumava autuus, missä kaikki on valoa ja toivetta!

– "Ja kumminkin", vaikeroi Francis, kun jälleen oli yksin ja vapaa antautumaan muistojensa valtaan, "enkö jo niin monen vuoden jälkeen ole kuollut hänelle, niinkuin hänkin on minulle kuollut?"

II ENTISYYS

Niinkö monta vuotta! Kokoontaitetuissa, vielä siteissä olevissa sanomalehdissä, joita nuoren miehen käsi sattumalta hipaisi tuona niin tuskallisissa tunteissa alotettuna iltapäivänä, oli todellakin vuosiluku 1886. Huhtikuussa v. 1877 hän oli viimeisen kerran puhutellut rouva Raffrayeta. Ensimmäisen kerran hän oli hänet tavannut kevättälvella v. 1876. Tämän naisen muisto siis sisälsi tuskin kaksitoista kuukautta hänen elämästään. Ne rakkaussuhteet, jotka meihin jättävät häviämättömiä arpia, eivät olekaan aina kauimmin kestäneitä, yhtä vähän kuin ovat traagillisimpia ja romaanintapaisesti monimutkaisimpia. Sitävastoin jää rakastamamme nainen ainiaaksi meidän muistossamme elämään, jos hän on loukannut jotain sydämemme arkaa ja kipeätä kohtaa, vaikka olisimme hänelle antaneet vain muutamia viikkoja elämästämme. Erottipa meidät sen jälkeen mikä tahansa välimatka, aika, uudet kasvot, uudet suudelmat, uudet surut, uudet ilot – turhaa kaikki. "Hän on mennyt meidän vereemme", niinkuin sattuvasti ja kuvaavasti sanotaan. Siihen on lisättävä, että Francis kohtasi Pauline Raffrayen aikana, joka olosuhteiden vaikutuksesta kävi hänelle erityisen vaaralliseksi. Hän oli silloin viidenkolmatta ikäinen. Kun hän oli jäänyt orvoksi aivan nuorena, oli koko hänen perherakkautensa kohdistunut ainoaan sisareen, rouva Julie Archambault'iin, joka, ollen avioliitossaan onneton, vietti sangen ilotonta elämää. Tämä sisar, joka oli neljä vuotta häntä vanhempi, johti hänen kasvatustansa arkaluontoisen kehitysajan loppupuolella, jolloin hellyys ei voi saada mitään aikaan, ellei sen rinnalla vaikuta oikea käsitys yhteiskunnassa toimivista laeista. Julie tahtoi alussa pitää veljensä luonaan. Koulusta päästyään, joka sodan tähden tapahtui vuotta myöhemmin kuin olisi pitänyt, Francis suoritti lakitiedetutkintonsa ja sekaantui muutamiin sangen jokapäiväisiin, sangen mitättömiin rakkausjuttuihin, joista sisar, saatuaan niistä tiedon, suuresti pelästy. Ajatellen, ettei joutilaisuudesta varakkaalle nuorelle miehelle onnea koituisi, hän piti katkerana, mutta välttämättömänä velvollisuutenansa hankkia hänelle työtä – työtä kaukana Parisista. Hänen perhe-elämänsä surkeat kokemukset olivat hänessä herättäneet ennakkoluulon tätä pääkaupunkia kohtaan, joka ennakkoluulo perin siveellisissä naisissa on yhtä tavallinen kuin boulevardien ihailijoissa ennakkoluulo kaikkea muuta maailmaa kohtaan. Siinä hän erehtyi. Jos tämän kaupungin joka paikassa tarjona olevat huvitukset ovatkin turmiolliset useille kevytmielisille ja turhamaisille nuorukaisille, on henkinen ja siveellinen yksinäisyys monelle maaseutukaupungeissa tahi ulkomailla oleskelevalle nuorelle miehelle vielä turmiollisempi, varsinkin jos hänellä jo ennestään on mielikuvitteluun ja liialliseen tunteellisuuteen taipuvainen luonne. Niin oli Francis'n laita. Parisissa hän olisi pian väsynyt ensimmäisiin säännöttömyyksiinsä, ja luonteensa syvän kunniantunnon pakottamana hän olisi pian tasaantunut ja hakenut onnensa siitä, mistä se on varmimmin löydettävissä, aikaisesta avioliitosta. Mutta kun hän nyt, seuraten sisarensa neuvoa, miltei käskyä, antautui diplomaattiselle uralle, johon hänellä ei ollut vähintäkään halua, niin hän onnettomuudekseen heti alussa joutui Saksaan, sen etäisimpiin lähetystöihin. V. 1876 hän oli viettänyt kaksi vuotta Münchenissä, melkein kokonaan itseensä vajonneena, lukien, haaveksien, odottaen elämää sen sijaan että se olisi ollut elettävä, joutilaana sielläkin kansliassa palvelevien tavalla, pakotettuna yhtä mittaa näkemään virkatovereita, joiden seura vielä enemmän lisäsi hänen sisällistä yksinäisyydentunnettansa, se kun ei voinut johtaa ystävyyteen. Näiden kahden vuoden tuloksena oli hänessä sen omituisen mielentilan kehittyminen, jonka ohimenevänä tapaa muutamissa nuorissa miehissä, varsinkin kirjailija- ja taiteilijaluonteissa, sekä pysyväisempänä nuorissa naisissa, jotka ovat onneensa tyytymättömät tai määrättyjen velvollisuuksien puutteessa. Tämä mielentila on paljon turmiollisempi terveen järjen kehittymiselle kuin mitättömät himojen tyydyttämiset, ja sen on sattuvalla, kuuluisaksi käyneellä sanalla kuvannut se kirkkoisä, joka kirkkoisista parhaiten käsittää ihmisluonnetta ja sen kiusauksia. Tarkoitin liiallista rakkauden

rakastamista, – tautia, joka piakkoin ohimenevänä on viaton, mutta joka käy vaaralliseksi ja seurauksiltaan turmiolliseksi, jos sitä kauemmin kestää. Joka näin rakkautta rakastaa, hautoo onttojen romaanien utukuvia, jotka todellisuus heti haihduttaisi. Hän tottuu vähitellen arvostelemaan vähäpätöiseksi kaikkea, joka ei jollakin tavalla koske hänen rakkauskiihkoansa. Hän ammattinsa riennot ja velvollisuudet käyvät hänen mielestään vähempiarvoisiksi. Miehen jalot unelmat perheen muodostamisesta, ihanteellisen aatteen, tieteen, taiteen, politiikan palvelemisesta, hänen omaa etua enemmän kysyvät pyrintönsä kunnian niittämiseen virkauralla kaikki nämä pontevan toiminnan tehokkaat vaikuttimet väistyvät, heikkenevät, kuihtuvat, suodaksensa sija tuolle kaikki nielevälle tunteiden puhkeamispäivän valmistamiselle. Milloin saapuneekaan tuo epämääräisten toiveiden toteutumishetki, ja minkälaisena? Joka rakkautta rakastaa, käyttää päiviä, viikkoja, kuukausmääriä tämän iankaikkisen ongelman pohtimiseen, liioitellen jo edeltäpäin intohimojen draamallisuutta, ahmien mielin kuvituksen luomien rakkaussuhteiden kaikkia iloja ja suruja, samalla kertaa tylsistyen ja harjaantuen niiden hienoimpia väreitä käsittämään, niin että nämä unelmien hurjat lemmennautinnot ja henkisen hekuman kiihotus, yhtyen lapselliseen kokemattomuuteen, luovat hänessä omituista viattomuudensekaista turmelusta. Hienoimmatkin mielistelyn vivahdukset ovat hänelle tutut. Hän on perehtynyt kaikkiin viettelijäviekkauksiin, kaikkiin teoreetikkojen anatomisista tutkimuksista selville käyneihin sydämen tunneilmiöihin. Ja samalla kertaa hänessä on jällellä jonkinlainen todellisen tunteen neitsyellisyys, joka johtuu hänen päiviensä ja hänen öittensä fyysisestä nuhteettomuudesta. Francis oli joutunut tähän nuoruuden ratkaisevaan hetkeen, jonka sekavuutta hänessä ennen aikaisten kokemusten muisto vielä lisäsi, kun hänen sisarensa Julie Archambault kohtasi Pauline Raffrayen, joka hänkin oli sangen onneton avioliitossaan, ja näiden välillä syntyi kiihkeä ystävyysliitto, yksi noita, joita surkean kohtalon yhtäläisyys, luottamuksen ja sympatian tarve, maailman vihamielisyys tai välinpitämättömyys niin helposti ja nopeasti luovat nuorien, joutilaitten ja turvattomien naisten kesken. Julien kirjeet olivat Francisille merkkitapauksia hänen maanpakolaisuudessaan. Niissä oli niin paljon hienouteen yhtynyttä älyä ja niin säälivää myötätuntoisuutta veljen sydäntä koskevia asioita kohtaan, niitä nimittäin, joista tämä oli voinut hänelle puhua. Tästä ajasta lähtien näissä kirjeissä ei ollut puhetta muusta kuin Paulinesta, samaten kuin Francis oli ystävättärien ainaisena keskustelun esineenä. Satunnaiset asianhaarat yhä lisäsivät rouva Raffrayen ja Nayrac'in uteliaisuutta toinen toistansa kohtaan. Nuoren miehen käydessä Parisissa kaksi kertaa sen jälkeen, kuin tämä ystävyysliitto oli solmittu, Pauline oli matkoilla. Sitten eräs tapahtuma, joka olisi riittänyt heidän rauhaansa häiritsemään, vaikka he olisivat olleetkin toisilleen aivan välinpitämättömiä, vei heidät yhteen. Rouva Archambault kuoli, muutamia päiviä lavantautia sairastettuaan, ja tämän kuolinvuoteen luona Francis, kiireessä Pariisiin saapuneena, näki ensimmäisen kerran Paulinen solakan vartalon, ruskean tukan, kauniit, kalpeat kasvot, joita harmattavat, vienoa surumielisyyttä ilmaisevat silmät elähyttivät. Kaikkina aikoina runoilijat ja fysiologian tutkijat ovat kiinnittäneet huomionsa kuoleman ja rakkauden herättämien tunteiden salaperäiseen yhteyteen. Tarvitseeko todellakin luonnonlakien salaperäisiin vaikutuksiin vedota voidakseen näyttää toteen, että helläluonteisissa naisissa sääliväisyys on tehokkain yllyttäjä lankeemukseen, niinkuin epätoivo korvaamattoman ystävän menettämisestä luonteeltaan monimutkaisimmassakin mieheissä on siihen vastustamaton, selvää kieltä puhuva neuvonantaja. Francis ja Pauline surivat yhdessä. Nuoren miehen kärsimys kävi Paulinelle sääliksi. Francis näki sen ja tunsu sydämessään syvän liikutuksen. Pauline oli niin kaunis, niin hieno. Hänen suhteensa herra Raffrayeen jokapäiväiseen ja törkeään, nautinnonhimoiseen elostelijaan, olivat niin perin surkeat. Tämä nimittäin, naituansa hänet rahojen tähden, oli heti palannut tyttöjen seuraan, erään noiden alkoovi-draamojen jälkeen, jotka nuorena vaimossa herättävät niin sanomatonta vastenmielisyyttä. Esiintyypä sitten toinen mies, helläluonteinen ja hienotapainen, joka melkein naisen tavoin käsittää sydämen kaikki tunnevivahdukset, – mikä pelottava koettelemus! Ja mikä suuri vaara, kun sitten tämän miehen tapaa kerta toisensa perästä, tuttavallisesti, mieli yhteisen surun hellyttämänä, näkemättä siinä mitään pahaa, kun tietää vaikuttimet jaloiksi. Julia kuoli maaliskuussa. Toukokuussa

oli Francis vielä Parisissa. Hän oli ministeristöstä saanut virkavapautta epämääräiseksi ajaksi. Hän oli rouva Raffrayen rakastaja.

* * * * *

Surkea lemmentarina, joka kyynelissä ja kuoleman kolkkoudessa alkaneena oli jatkuvakin kyynelissä, kiduttavissa tuskissa, katkerissa ajatuksissa, ja joka oli häpeälliseen vihaan päätyvä, aviorikoksen kirouksen synnyttämään vihaan. Vielä nytkin, niin monen vuoden jälkeen, kun Francis sai Paulinen odottamattomasta tulosta tiedon, koko hänen ruumiinsa värisi tämän vihan muistosta, siihen määrin se oli päässyt myrkyttämään hänen sydänjuuriansa ja tunkeutumaan hänen sielunsa salaisimpiinkin sokkeloihin, ja sitä ajatellessaan, niinkuin tänäkin yksinäisenä iltapäivänä, hän ei voinut käsittää, miten silloisen lemmenunelman toteutumistoivo heti alussa oli voinut hänessä herättää niin suurta ja outoa levottomuutta. Olihan tuo toivo kumminkin, jos kohta rikoksellinen, alkuansa jaloa syntyä; siltä se hänestä ainakin näin kaukaa katsoen näytti. Huolimatta tästä ajan pituudesta, joka tuntuu sovittavan kaikki, sentähden että se suo meille tilaisuutta arvostelemaan, missä määrin tarkimminkin punnitut tekomme ovat olleet sallimuksen alaisia, hän ei huomannut, että vähäpätöiseltä näyttävät mutta todellisuudessa korjaamaton väärinkäsitys oli jo alussa tuominnut tämän rakkauden myrskyiseksi. Francis ja Pauline olivat rakastaneet ja ihailleet toisiaan, omistaneet toisensa, niin sanoaksemme toisiaan tuntematta. He olivat antautuneet toisilleen sieluineen ja ruumiineen, ennenkuin olivat päässeet toistensa luonteista selville. Nuori nainen ei tietänyt nuoresta miehestä muuta kuin mitä Julie oli hänestä puhunut. Francis oli hänen silmissään ainoastaan toivoton veli, onneton erakko, unelmaansa kaipaava haaveilija. Sitä hän olikin, mutta myöskin luonteeltaan äärettömän monimutkainen ja herkkä, mielikuvitukseltaan turmeltunut, raju ja nuoruudestaan huolimatta epäileväinen, luulevainen ja levoton, ajatus- ja tunne-elämänsä valheellisuuden pilaama henki, sanalla sanoen, onneen kykenemätön ihminen, jota aistillisuuteen perustuva rakkaus kauhean helposti oli johtava mustasukkaisuuteen. Ja Francis, mitä hän oli Paulinessa nähnyt? Sisarensa lempeän uskotun, lapsen, joka liian nuorena ja elämästä mitään tietämättä oli kiduttavaan kahleeseen kytketty, jonka arkaluontoisinta kainoutta ja herkkätunteisuutta oli loukattu ja ruhjottu. Ja sitä hän olikin, mutta myöskin maailman huvituksiin tottunut nainen, rikas, esiintymisessään ja puvuissaan nuhteeton, hiukan pintapuolisuuteen taipuvainen, kuuden vuoden aikana tottunut haihduttamaan onnettomista perheoloista johtuvat huolensa alituisien kävelymatkojen, päivälliskemujen, vieraissakäyntien ja näytelmähuvien pyörteissä, jotka tyhjäät ajanvietot muuttuvat meille tarpeiksi, mikäli ne auttavat meitä pakenemaan sietämättömiä kotioiloja. Hän oli, sanalla sanoen, noita lapsellisen turhamaisia keimailijoita, jotka tahtovat loistaa, sentähden että tahtovat miellyttää, ja joita tämä mielistelyhalu liiankin usein johtaa hieman vapaaseen seuraan ja turhanpäiväisiin varomattomuuksiin, joiden johdosta on niin helppo panetella. Tuntuu siltä, että uuden tunteen puhjetessa näiden pienten vikojen olisi pitänyt kadota, ja niin olisi käynytkin, jos Pauline olisi joutunut luonnollisemman ja johdonmukaisemman vaikutuksen alaiseksi. Nyt ne päinvastoin yltyivät, ja siihen oli kenties syyksi luettava juuri se, mikä Francis'in luonteessa oli parasta. Turmeltuneesta mielikuvituksesta huolimatta Francis'sta ei ollut toisen miehen vaimon rakastajaksi. Hän oli ensimmäisen nuoruutensa aikana ollut sangen harras kristitty, ja vaikka hänen unelmansa sitten, vuosien vierieessä, olivat olleet pelkkää rakkautta ja aina vaan rakkautta sen luvattomissa muodoissa, niin hän kuitenkin oli omituisen, mutta ylen tavallisen ristiriitaisuuden johdosta sielunsa pohjalla säilyttänyt jonkinlaista aistillisuuden pelkoa, syvää intohimojen ja omantunnon sopusoinnun kaipuuta. Tämä omituisuus on yhteinen kaikissa miehissä, joiden uskonnollisuus on ollut vilpittön. He ovat aina taipuvaiset kärsimään rikoksesta, jonka rakastettu nainen tekee heidän hyväkseen. Heidän on mahdotonta hyväksyä sitä omantunnon tinkimistä, jota aviorikos edellyttää, ja vain vastenmielisesti he voivat suostua kolmihenkilöisen liiton mukavaan sovittelukeinoon, joka yksinkertaisimmalla tavalla ratkaisee avioliiton ja rakkauden välisen

probleemin. Francis'n rakkauteen sekoittui heti tuota rakastajan mieletöntä kateutta aviomiestä kohtaan, tunnetta, jota hän jo edeltäpäin oli tarpeeksi ajatellut säästääkseen itseään sen kidutukselta. Vaikka hän siis suostui joskus käymään rouva Raffrayen kodissa, ei hän mitenkään voinut tekeytyä Albéric Raffrayen ystäväksi. Hän asettui sentähden sille kannalle, ettei hänen juuri koskaan tarvinnut nähdä tuota miestä, jota hän petti, häntä tosin halveksien, mutta sittenkin petti auttamattomasti. Täten heidän liittonsa joutui jonkinlaiseen poikkeusasemaan, joka Nayrac'in mielestä tuntui aivan luonnolliselta, mutta joka jo alussa sen tuomitsi häviöön. Tämä rakkaus jäi Paulinelle, jossa nuoren miehen arka hienotunteisuus yhä enemmän herätti ihailua, ikäänkuin jotenkuten syrjäiseksi. Se oli hänelle jonakin hellyyden keitaana, johon hän astui ikäänkuin unelman lumottuun maahan ja josta hän lähti palataksensa todellisuuteen, joka tuntui hänestä sitä sietämättömämmältä, mitä suloisempi ja ihanampi unelma oli ollut. Seuraukset tästä olivat hänelle samat kuin kaikille muille yhtäläisessä asemassa oleville naisille, ja juuri niitä seurauksia useimmat rakastajat vaistomaisesti koettavat välttää suostumalla häpäisemänsä kodin kammottavaan tuttavuuteen mieluummin kuin rakastettunsa varsin vaaralliseen tapojen kaksinaisuuteen. Rouva Raffrayesta täytyi, hänen palattuansa yhtymäpaikasta vielä väristen lemmittynsä suuteloista, kodin pakostakin tuntua entistänsä kolkkommalta, hänen miehensä kasvojen ja sielun jokapäiväisyyden kahta vertaa inhottavammalta, ja sitä valtavammaksi kävi hänelle tarve paeta tätä taloa ja tuota miestä ja suinpäin heittäytyä seuraelämän pyörteisiin, jotka eivät missään suhteessa kajonneet hänen sydämensä salaisuuteen. – Niin hän ainakin luuli, onneton! Ja tuskin he olivat toisiaan neljä viikkoa omistaneet, kun jo Francis alkoi kärsiä näistä valheellisen elämän välttämättömistä selkkauksista, joihin hänen lemmittynsä vaivatta tottui, jopa mieltäykin. Sillä joskin Pauline oli rakastunut, oli hän myöskin nuori, ja hänen lemmenonnensa, kiihdyttäen kaikkia hänen elinvoimiansa, elvytti ensi teokseen hänessä liikunnon ja huvin halun, joka muutenkin on niin luonnollinen viidenkolmatta ikäiselle. Nainen voi näet kahdella tavalla maailmassa kantaa luvattoman, mutta rakkaaksi käyneen salaisuuden: joko niin, että hän alakuloisena kärsii kaikesta, jota ei lemmitty läsnäolollaan kirkasta, taikka niin, että hän hurmaantuneena iloitsee kaikesta, kokonaan niiden riemusävelten vallassa, jotka hänen rinnassansa soivat. Vaikka miehet useimmiten eivät tahdo tunnustaa vilpittömäksi tätä viimeksimainittua rakkauden lajia, ei se ole kiellettävissä, ja Francis sai onnettomuudekseen kokea, että Paulinen rakkaus oli sellainen. Niinpä tämä kerran tuli yhtymäpaikalle päänkivistyksen raukaisemana, valvottuaan tanssiaisissa hyvin myöhäiseen.

– "Miksi et mennyt aikaisemmin kotiin?" sanoi Francis hänelle kahden suudelman välillä, hellästi nuhdellen.

– "Minkäpä sille taisin", vastasi Pauline. "Jäin kun houkuteltiin. Ja sitten", jatkoi hän hyväellen sormillansa nuoren miehen hiuksia, "tiesinhän, että saisin sinut tänään nähdä, enkä voinut odotusta kestää. Olin niinkuin kuumeessa. Ja kylläpä minä tanssin!.. Varmaankin olisit minusta pitänyt. Olin niin sievä. Tunsin, että olin muittenkin mielestä sievä!.."

– "Mutta", jatkoi Francis, koettaen leikillisesti hymyillen salata tuskallisen mielenliikutuksensa, "sinun ei johdu mieleen, että minä voisin tulla mustasukkaiseksi?.." Hän ei lopettanut lausettaan. Hän näki hänet ajatuksissaan olkapäät paljaina – nuo olkapäät, joiden tuoksua hän hengitti juuri tällä hetkellä, sillä he istuivat sylitysten, ja joiden kauneutta hän hyväili – ja samassa näyn välähdyksessä hän huomasi tuon jumaloidun poven himoitsevien katseiden ja huokauksien ympäröimäksi.

– "Mustasukkaiseksiko, ja mistä?"... kysyi Pauline.

Ja hänen tätä kysymystä tehdessään hänen silmissään kuvastui niin paljon hellää säikähdystä, niin ilmaisen vilpittömyyden hämmästyttävää, että Francis'n täytyi sulkea hänet syliinsä hillitsemättömään syleilyyn, ikäänkuin siihen tukehtuttaakseen sen pirullisen epäilyksen hengen, joka pyrki erottamaan hänen sydämensä tuosta sääliäisestä naisesta. Paulinen lähdettyä Francis jäi pitkäksi aikaa paikalleen, kasvot kätkeytyinä tyynyyn, johon Paulinen pää oli painanut syvennyksen ja joka vielä lemusi hänen pitkien, hienojen suortuviensa tuoksua. Hän oli kuolettavan surun vallassa. Juuri lähdön hetkellä oli paha henki taas päätänsä nostanut. Eikö Pauline ollut eräänä hetkenä katsellut kelloa ja temmaisten itsensä hänestä irti sanonut:

– "Minähän myöhästyn! Minun täytyy olla ajoissa valmis, sillä me syömme päivällistä seitsemän aikaan mennäksemme sitten heti teatteriin..."

Miten viattomat ne olivat, nuo muutamat sanat! Ja kuitenkin Francis ei koskaan voinut unhottaa sitä tuskallista vaikutusta, jonka ne olivat häneen tehneet pimenevän iltapäivän hämärässä. Turhaan hän ne myönsi viattomiksi, ja myönsipä myöskin itse vaatineensa, ettei Pauline missään suhteessa muuttaisi seuraelämäntapojansa, jottei joutuisi epäilyksen ja uteliaisuuden alaiseksi. Turhaan hän itselleen luutteli, miten Pauline aina oli hänelle esiintynyt suorana ja koruttomana, kaikkea teeskentelyä vailla. Turhaan hän muisteli, mitä Julie oli kirjeissään hänelle sanonut ystävästään, ja turhaan hän koetti pakottaautua ajattelemaan, kuinka he olivat yhdessä itkeneet tuon rakkaan olennon kuolinvuoteen ääressä. Hän oli epäillyt rakastettunsa sydäntä, ja jos naisen sydämen epäileminen aina on tunteiden tulevaisuudelle turmiollinen, niin se on sitä turmiollisempi, jos tämän naisen seurassa saa viettää ainoastaan silloin tällöin muutamia hajanaisia hetkiä ja jos jo edeltäpäin on sydäntänsä tahrannut ihanteellisuutta polkevilla lukemisilla ja unelmilla. Ja sitten Francis, kenties tietämättänsä, oli niitä, joiden herkkätunteisuus on mielikuvituksen vaikutuksesta tylsistynyt ja jotka eivät voi tuntea kärsimättä. Kauhea henkinen taipumus, joka pakottaa valtaamansa uhrin liioittelemaan pienimpiäkin haavoja! – Hänestä oli tuntunut, että hän rakasti Paulinea enemmän kuin tämä rakasti häntä. Tuo ensimmäinen epäluulo ei kenties hänessä niin selvin sanoin esiintynyt, mutta hän oli itseltään kysynyt, oliko Paulinen rakkaus häntä kohtaan todellakin niin suuri kuin miksi hän sen sanoi. Hän oli kärsinyt siitä, ettei saanut häntä tarpeekseen omanansa pitää, ja vaikka hän täydellisesti käsitti, että oli mieletöntä sellaisista mitättömyyksistä välittää, hän oli, kaikesta huolimatta, typerästi, kohtuuttomasti, lapsellisesti mustasukkainen, kadehtien syyttä ja itseään tietämättä minkä tähden koko sitä seurapiiriä, jossa Pauline liikkui. Kuinka viettävä onkaan tie sellaisesta määräämättömästä epäluulosta toiseen, tarkemmin määrättyyn, ja kuinka vähän aikaa levoton sydän tarvitsee, muuttaakseen aiheettoman tyytymättömyyden hämärän vaivan selviin syihin perustuvaksi tuskaksi, pettymyksen pelon hydyttäväksi kylmyydeksi ja itse tämän kylmyyden solvaisevaksi syytökseksi. Francis muisti niin hyvin, kuinka hän oli taistellut omaa ylpeytensä vastaan, jottei lankeaisi kiusaukseen, joka häntä seuraavana viikkona yhtä mittaa ahdisti. Häntä nimittäin vaivasi häpeällinen halu hankkia tietoja niistä henkilöistä, jotka Paulinen seurapiirissä liikkivat. Vihdoin hän oli antautunut tämän kiusauksen valtaan kysymällä milloin yhtä, milloin toista: Missä Pauline oli ollut päivällisillä?.. Kenen luona käynyt ja ketä tavannut?.. – Nyt, kun ei häntä enää tämä häpeällinen kuume polttanut, hän tunsu punastuvansa ajatellessaan tuota tuskastuttavaa ja arkaa urkintaa, millä hän oli vähitellen myrkyttänyt alkuansa lievän haavan, siksi kunnes välttämätön yhteentörmäys oli rikkonut hänen ja hänen rakastettunsa välit. Kuinka tarkkaan hän vieläkin muisti tuon kohtauksen, vaikka se oli kestänytkin vain muutaman silmänräpäyksen! Niinkuin tien mutkassa äkkiä näköalan luonne kokonaan muuttuu, niin oli heidän rakkautensakin muuttunut, heti kun ensimmäinen tarkoin määrätty nimi heidän välillensä mainittiin, ja tähän nimeen olivat hänen epäluulonsa hämärät ainekset kokoontuneet ikäänkuin syttiöön ja siihen piintyneet. Silloinkin he olivat kahdenkesken hänen kodissaan, nuoren miehen asunnossa, jonka hän oli sattumalta valinnut sisaren kuoleman jälkeen ja johon hän jo oli puoleksi kotiutunut. Hän tuskin silloin aavisti, että häneltä jäisi sen kalustaminen kesken ja että hän siitä ennen pitkää oli karkaava, paetaksensa tammöisten hetkien sydäntä kouristavia muistoja. Sinä päivänä heidän onnensa oli ollut erittäin suuri. Pauline oli iloinen ja nauroi, silmät lapsellisesti veitikkamaisen ilmeen kirkastamina, ja rupesipa sitten itsestään seikkaperäisesti kertomaan eilistä illanviettoansa. Hän oli ollut kutsuissa erään ystävättärensä luona ja pöydässä oli hänellä ollut vierustoverinansa muuan paroni Armand de Querne, joka nähtävästi tahtoi häntä lähestyä, sillä hän oli jo jonkun aikaa pyrkinyt pääsemään kaikkiin seuroihin, missä tiesi Paulinen tapaavansa.

– "Luulenpa", sanoi Pauline, "että hänellä on mielessä pyrkiä minun suosiooni. Mutta eipä uskalla, – ja kovasti minua naurattaa, kun näen hänen pyörittelevän kohteliaisuuksia, joita ei saa koskaan loppuun sanotuiksi. Älykäs mies, eikä arvaa, että rakas onneni minua suojelee..."

– "Toivon", vastasi Francis, "ettet ota häntä enää vastaan!"...

– "Ettenkö ota vastaan", sanoi Pauline, "ja miksikä en? Siksikö että hän luulisi minun pelkäävän ja todellakin rakastuisi. Voit luottaa minun naiselliseen älyyni. *Take no notice*, niinkuin englantilaiset sanovat, on näissä asioissa meille paras keino..." Sitten, kun ei saanut vastausta, Pauline katsoi häneen, tällä kertaa surullisin silmin, ja jatkoi hiukan hätäntyneellä äänellä: – "Ystäväni, eikö sinulla ole luottamusta minuun?" Ja kun Francis yhä pysyi äänetönnä, hän sanoi äänenvivahduksella, joka oli tälle tuntematon: – "Francis, rukoilemalla rukoilen, elä minua koskaan sillä tavalla häpäise! Olen niin suuresti rikkonut antautuessani sinulle. Elä minussa herätä sitä ajatusta, että siitä syystä minua halveksit! Kärsisin siitä niin, että muuttuisin häijyksi. Onnemme on riippuvainen siitä, että tiedät miten asiat ovat, tiedät, että rakastan sinua ainaisesti, ja yksin sinua. Jos minua epäilisit, näetkös, joutuisin epätoivoon, sillä enhän voisi sinulle mitään todistaa, kun elämme näin erillään toisistamme..."

– "Jos sittenkin pyytäisin sinua uhraamaan jonkun minun tähteni?" jatkoi Francis.

– "Jonkun uhraamaanko? Kuinka minä sitä voisin?" vastasi Pauline pakottautuen hymyilemään. "Sitä voidakseni minun pitäisi rakastaa jotakin muuta kuin sinua, ja sehän olisi mahdotonta..."

– "Ymmärrät vallan hyvin mitä tarkoitan", jatkoi Francis loukkaantuen tahtomattansa tästä kiertelevästä vastauksesta. Nämä naisellisesti notkeat puolustuskeinot, jotka ovat niin läheistä sukua viekkaudelle, suututtavat suuresti miestä, milloin ne eivät häntä viehätä. Ja hän oli jatkanut: – "Tarkoitan: jos sinua pyytäisin sulkemaan ovesi joltakin, esimerkiksi tuolta herra de Querneltä?"

– "Tottelisin tietysti, jos voisin", oli Pauline vastannut olkapäitään kohauttaen, "mutta ethän sitä pyydä. Ethän siten tahtoisi minua solvaista ja nöyryyttää..." Tämän yksinkertaisen puolustuksen johdosta Francis oli jättänyt tuon pienen kiistan sikseen. Sitten, niinkuin kaikki mustasukkaiset, hän oli loppumattomasti ajatuksissaan punninnut rakastajattarensa vähimpiäkin äänen ja ilmeen vivahduksia tämän lähtiessä. Sillä Pauline oli lähtenyt pois. Francis ei ollut hänelle sitä armoa suonut, että olisi asettunut hänen sijallensa kysyäkseen itseltänsä, mitä Pauline hänestä ajatteli, mitä hänestä tiesi, kuinka hän hänen luonnettansa arvosteli ja siis mitä vastakaikua sellaiset sanat Paulinessa herättivät. Hän näki ainoastaan yhden asian: miksei Pauline ollut muutta mutkitta vastannut: "Sinun on käskeminen, minun totteleminen." Miehellä on, kun kärsimisen aika hänelle alkaa, noita mielettömästi itsevaltaisia vaatimuksia, joihin nainen, joka todellakin rakastaa, alistuu, jos hän ei ole kuuttakolmatta nuorempi. Tarvitsee elämäkokemusta, ennenkuin ymmärtää, etteivät rakkaussasioissa väärinkäsitykset ole koskaan vaarattomia, ennenkuin ymmärtää, missä määrin muutamissa miehissä mieletön epäluulo ja epäilyksen tuskallinen kuume voi yltyä. Maailman meno on aina yhtäläinen. Missä ikinä varomaton Desdemona, pahaa ajattelematta, hymyilee Cassiolle, joka häntä tervehtii, siinä on Othello valmis heidän yhteistä onneansa sortamaan tuon viattoman hymyn tähden, tarvitsematta edes panettelijankaan myrkyllistä yllytystä kuunnella. Meistä tulee helposti oma Jagomme, ja me olemme silloin tuota kuuluisaa kavaltajaa vielä taitavammat keksimään kiduttamiskeinoja itsellemme. Francis oli niitä onnettomia rakastajia, jotka aina kaipaavat todisteita. Ja lieneekö siinä ilkkuvan kohtalon oikkua, että sellaiset rakastajat ovat aina helpoimmat pettää. Jos he sattuvat juonikkaan naisen käsiin, niin tämä on taitavata taitavampi päteviä todisteita hankkimaan, joita todisteita on aina helppo valmistaa; jos he sitävastoin yhdyttävät arkaluontoisen naisen, niin he loukkaavat häntä niin syvästi, että hän muuttuu häijyksi, niinkuin Pauline oli avosydämisesti sanonut, tietämättä itsekään minkä verran totuutta tässä pelottavassa ennustuksessa oli. Nuori mies oli vielä tämän mieltäahdistavan keskustelun tympäisevän vaikutuksen alaisena, kun hän kolme päivää myöhemmin kävi rouva Raffrayeta tapaamassa hänen kodissaan. Sittenkuin Pauline oli hänelle antautunut, Francis oli ani harvoin siellä käynyt. Kun hän sen teki, meni hän sinne tavallisesti heti aamiaisen syötyään, aikana, jolloin tiesi Paulinen ottavan vieraita vastaan. Näin ollen oli siis sangen luonnollista, ettei Pauline hänen siellä käydessään ollut yksin. Ja yhtä luonnolliselta olisi Francis'sta, vastamainitun keskustelun jälkeen, pitänyt tuntua, että paroni de Quernekin samaan aikaan sattui siellä olemaan. Hiukan hämmästyä Paulinen katseesta ja asennossa, hiukan tuttavallisuutta Armand

de Quernen viittauksissa Paulinen seurapiirissä sattuneihin pieniin tapahtumiin, joista ei Francis tietänyt mitään – siinä kaikki, ja sittenkin siinä oli tarpeeksi aihetta myrskyä ennustavaan vaitioloon, kun Pauline ja Francis paronin lähdettyä jäivät kahden. Pauline pyrki ensimmäiseksi keskeyttämään tämän äänettömyyden ja sanoi lähestyen Francis'ta tarttuakseen hänen käteensä:

– "Kuinka hyvä että tulit! En tätä hauskaa yllätystä tietänyt odottaakaan."

– "Huomasin sen kyllä", sanoi tämä kylmästi, vastaamatta hänen ystävälliseen tervehdykseensä.

– "Kuinka minulle noin puhut?" sanoi Pauline huolestuneena. "Kyllähän sen tiedän. Siksi että herra de Querne sattui olemaan luonani. Mutta jos olisin sulkenut häneltä oveni, en olisi voinut ottaa sinuakaan vastaan, ja silloinhan emme olisi saaneet näitä muutamia hetkiä yhdessä viettää. Elä meiltä niitä pilaa! Ethän..."

– "Miksikä sitten olit niin hämilläsi?" vastasi Nayrac.

– "Sentähden", sanoi Pauline, "että arvasin sinun suuttuvan, syyttä – aivan syyttä!" lisäsi hän, kulmakarvojansa rypistäen. Näiden kauniiden ruskeiden kulmakarvojen alla hänen vaaleanharmaat silmänsä kävivät äkkiä vielä vaaleammiksi ja heittivät harmistuneen katseen. Heikko puna kohosi hänen kasvoilleen, ja hän jatkoi, hänkin vuorostaan kylmällä äänellä, mutta nähtävästi syvästi liikutettuna:

– "Olenhan jo sanonut, ettei minua tällä tavalla käy loukkaaminen, Francis! Rakastanhan sinua. Enhän ole koskaan muita rakastanut, sinua vain. Jos en olisi sinulle uskollinen, olisin kaikista kunnioittommin ihminen. Tahdon, ymmärrätkö, tahdon, että kunnioitat minua, että minuun luotat..."

– "Laita sitten niin, ettei tuo luottamus käy minulle mahdottomaksi!" huudahti Francis. —

– "Mahdottomaksi?.." jatkoi Pauline. "Minunko käytökseni takia?..

Ethän toki uskone, että suostuisin herra de Querneen..."

– "Uskon kyllä", vastasi Francis töykeästi.

– "Uskot?" toisti Pauline, ikäänkuin hämmästyksen murtamana.

"Uskot?.. Ja vasta kaksi kuukautta olemme toisiamme rakastaneet.

No niin", jatkoi hän raivostuen, "usko mitä tahdot! Oh, tämä on häpeällistä!"

Toisen vieraan tulo keskeytti tämän sananvaihdon. Francis'n sairaloinen mielentila yhä katkeroitui, kun hän näki lemmittynsä, huolettomaksi tekeytyen, täyttävän velvollisuuksiansa vieraitansa kohtaan, hymyilevän vastatulleelle, laskevan leikkiä ja puhelevan teko vilkkaudella, johon koki purkaa hermostunutta vihaansa. Francis ei siinä nähnyt muuta kuin harvinaista näyttelijän taitoa, joka häntä kauhistutti. He leppyivät kumminkin pian, sillä he rakastivat toisiaan. Mutta epäilyksen juuret olivat liian syvälle syöpyneet nuoren miehen sydämeen, ja sen taimi varttui hirvittävän nopeasti, niinkuin ainakin tuo kirottu, elinvoimainen myrkkukasvi. Se mikä avioliitonrikkoojan kohtalossa ja rikosta välittömästi seuraavassa rangaistuksessa on kauheata, on rakastajan voimattomuus, kaikista ponnistuksistaan huolimatta, kumota sitä ainaista siveettömyyden syytöstä rakastamaansa naista vastaan, johon tämä itse antaa hänelle aihetta jo sillä, että suostuu olemaan hänen rakastajattarenansa. Kaikki tässä asemassa olevat naiset ovat siitä selvillä. Useimmat tyytyvät tähän asiain tilaan, sitä helpommin, kun miehen itsekkäisyyden kurjat heikkoudet pian antavat heille kyllin aihetta palkitsemaan rakastajansa ylenkatsetta yhtäläisellä ylenkatseella. Sitäpaitsi sellaiset naiset eivät muuta toivo yhä uudistuvista lemmenkaupoista, joihin he mieltyvät, kuin mielenliikutusta. Ja mielenliikutustahan se tuottaa, mitä jännittävintä mielenliikutusta, kun mies, joka heille syyttää raa'an vihan törkeitä nuhdesanoja ja uhkauksia, himon valtaamana on valmis joka hetki heittäytymään heidän syliinsä. Mutta toiset naiset, joita tämä tyrannimaisuus kauhistuttaa, ponnahtavat heti loukkausta vastaan, joko siitä syystä, että pitävät sitä solvauksena, josta todellakin kärsivät, taikka siitä, että tämä vastarinta tuntuu heille takaavan viimeiset vapauden mahdollisuudet. Francis'n ensimmäinen mustasukkaisuuden hyökkäys ei saanut Paulinea taipumaan. Niin kävi toisenkin. Kun he olivat taas sopineet, Francis oli valalla vannonut, ettei hän koskaan enää puhuisi Armand de Quernestä. Hän oli vakuuttamalla vakuuttanut aina Paulineen luottavansa, kun hän painoi hänet syliinsä hurjasti rakastuneena, huomattessaan hänet jälleen niin lempeäksi, niin kauniiksi, niin lemмен

huumauksesta väriseväksi. Ja sitten hän ei voinutkaan valaansa pitää. Hän ei voinutkaan olla kilpailijastaan puhumatta, siitä, joka muka oli hänen kilpailijansa. Hän puhui hänestä viittailemalla vain, sivumennen. Puhuipa sitten hänestä vielä toisenkin kerran, peittelemättä, selvin sanoin. Silloinkaan ei Pauline peräytynyt, ja siitä hetkestä lähtien nuo mustasukkaisuuden kohtaukset seurasivat toisiaan kiihdyttäen Francis'n mieltä edellyttämään mitä häpeällisimpiä tekoja, tekemään mitä mielivaltaisimpia vaatimuksia, hän kun ei voinut käsittää sitä narkästynyttä itsepintaisuutta, millä Pauline vastusteli hänen vimmansa purkauksia. Kun vihdoinkin, kaikista kamalimman väittelyn jälkeen, Pauline suostui taipumaan, oli jo myöhäistä. Silloin oli jo heidän kesken vaihdettu noita lauseita, jotka liiton iäksi häpäisevät. Petomainen mustasukkaisuus oli rakastajassa näkynyt liaksi; rakastajatar oli suostunut liialliseen nöyryytykseen. Vihaa oli liaksi kertynyt näiden poloisten sydänten välille.

* * * * *

Kilpailijan lopullisen voittamisen jälkeen, johon nuoren miehen tuskalliset ponnistukset vihdoinkin olivat päättäneet, ei Francis'le riittänyt ehdotonta rauhaa edes muutamiksi viikoiksi. Olihan tosin todisteeksi laskettava, että rouva Raffraye oli sulkenut ovensa de Querneltä. Vaikka Pauline siis olisikin mielistellyt Armandia, hän oli kumminkin Francis'n valinnut. Mutta sellaiset todisteet ovat aina siinä suhteessa vaillinaisia, ettei niitä voi menneisyyteen sovitella, siihen menneisyyteen, jolloin mustasukkaisuuden vaatima uhri vielä oli tekemättä. Me emme ole olleet sitä keskustelua kuuntelemassa, joka nuo toiset välit rikkoi; tiedämme vain tämän rikkumisen tapahtuneeksi, tuntematta tarkalleen sen salaisia yksityiskohtia. Ratkaisevan keskustelun sanoja on meille kyllä lueteltu. Pauline, esimerkiksi, väitti turvautuneensa ainoastaan herra de Quernen hienotunteisuuteen, viitaten miehensä mustasukkaisuuteen. Mutta eihän Francis voinut tietää, eikä Pauline häneltä sittenkin jotain salannut. Ja eikö ylipäänsä sellaisen rikkomisen mahdollisuuskin edellyttänyt, että oli olemassa salaisuus hänen ja Armandin välillä? Francis'le siis, niinkuin muillekin tuon kurjan hulluuden valtaamille uhreille, itse mielivaltaisen epäilyksen saama voitto muuttui uudeksi katkeruuden lähteeksi. Eihän hän edes tietänyt eikä voinutkaan tietää, oliko Pauline kenties ollutkin tuon toisen rakastajattarena, tuon miehen, jota hän epäili ja jonka Pauline oli hänelle uhrannut – uhrannut tosin, mutta millaisissa olosuhteissa? Kun on joutunut tähän epäilyksen ristintien käänteeseen, Golgathalle kiipeäminen käy todellakin liian raskaaksi. Verrattomasti parempi olisi silloin noitten onnettomain paeta toinen toistansa ja kärsiä edes toisistaan erillään. Liikaa maksamme varastetun rakkauden luvattomista nautinnoista, jos ne ovat näin kiduttavan epävarmuuden hintaan ostettavat. Ja kuinka siitä on selviäminen? Luulee kenties silloin, että jos pääsisi rakastajatartaan seuraamaan päivä päivältä, tunti tunnilta, jos näkisi hänen elävän ja toimivan, niin onnistuisi häntä lopullisesti arvostelemaan, tarkasti, perusteellisesti, niinkuin vierasta arvostelee, ja silloin tekee mitä teki Nayrac. Huolimatta vähän aikaa kestäneen suruajan vaatimuksista hän palasi seuralämään tavataksensa siellä Paulinen. Suurempaan varomattomuuteen hän tuskin olisi voinut tehdä itseänsä syypääksi, sairaan hermostonsa äärimäiseen kiihotustilaan nähden. Tältä ajalta olivatkin tuon kamalan liiton kamalimmat muistot. Hän näki Paulinen jossakin seurassa, juhlapuvussa, iloisena, hymyilevänä, uhkuen tuota viehättäväisyyden ilmaa, joka lähtee nuoresta naisesta, kun hän miellyttää ja tietää miellyttävänsä, kun hänellä on huolia haihdutettavina ja hän on päättänyt ne haihduttaa. Pohjatonta tuskaa tämä näky Francis'ssa herätti. Ja yhä kiduttavammalta tuntui hänen tuskansa, jos hän tapasi Paulinen huolestuneen näköisenä ja miettiväisenä. Edellisessä tapauksessa hän joutui jonkinlaisen mielettömän ja voimattoman raivon valtaan, joka heti sai vastakaikunsa Paulinessa yllyttämällä häntä vimmatuun, synkkää toivottomuutta ilmaisevaan keimailuun. Jälkimmäisessä tapauksessa taas hänen sydämensä hukkui tyrannimaisen rakastajan kirveleviin tunnonvaivoihin, hän kun olisi kiduttamallensa uhrille kumminkin suonut onnea. Sekä edellinen että jälkimäinen tunne lisäsi hänen levottomuuttaan. Sekä toinen että toinen pakotti häntä kiihottamaan kurjaa

rakkauttansa tuon aistillisuuden kiihokkeella, jonka viimeiset myrkyttävät pisarat synnyttävät meissä pedon häpeällistä himoa. Francis, entinen romaanimaista rakkautta tavoitteleva haaveilija, joka oli ensimmäisen nuoruutensa viettänyt hienostuneiden tunnevivahduksien haaveilemisessa, hän pelotti nyt onnetonta ystäväänsä aistillisen kiihkonsa hillittömyydellä. Heidän lempensä yhtymäpaikka ei enää tarjonnut heille muuta kuin sanattomia, raivokkaita syleilyjä, sulottomia, kiihkoisia suudelmia, joista kaksi toivotonta, rajusti sykkivää sydäntä haki unhotusta, siihen hukuttaakseen sekä itsensä että rakkautensa, joka heitä yhtä aikaa raateli ja hurmasi. Ja unhotusta he tosin löysivät, mutta ainoastaan herätäkseen noista hullujen houreista sillä katkeroituneella ärtyisyydellä, joka on heidän oman alentumisensa ehdottomana seurauksena, Francis vielä luulevaisempana kuin ennen, Pauline yhä uhkamielisempänä. Tämmöisinä hetkinä vähimmätkin väittelyt kiihtyivät riidoiksi. Niskoittelemisen seuraa loukkausta ja yllyttää uuteen loukkaukseen. Solvaisevia epäluulon puuskia purkautuu turhanpäiväisistä syistä. Vähimmätkin ilon osoitukset näyttävät rikoksilta. Tanssittiko sama tanssija kaksi kertaa? Puhutteliko aamiaispöydässä tämä taikka tuo liian kauan kahden kesken? Ystävätär, jonka seurassa usein esiinnyt, on rikostoverisi salavehkeiden sepittämisessä. Toinen, jonka luona et enää käy, on ehkä salainen kilpailijasi. Ammoisista ajoista asti huvinäytelmän tekijät ovat sellaisien riitojen pikkumaisuuksia taidolla ivanneet, ja yhtä kauan he vielä saavat ivallansa ruoskia mustasukkaisten kiihkoa, sitä parantamatta, ja vastustelevalle naisen uppiniskaista ylpeyttä, häntä mustasukkaisen vaatimuksiin totuttamatta. Ja yhä edelleen silmät säkenöivät, huulet värisevät, ääni käy purevaksi, ja rakastuneet, omistettuansa toinen toisensa tulisuudella, jota ajan vähyys yhä kiihdyttää, eroavat rikkomisuhkauksilla, joissa kostonhimon vimmatu viha kiehuu. Montako kertaa he olivatkaan näin toisistaan eronneet, kättäkään toisilleen antamatta!

"Usko mitä tahdot", sanoi toistamiseen Pauline, samoilla sanoilla, samalla traagillisella itsepintaisuudella, samalla vihasella katseella kuin silloin, kun häntä Francis ensi kerran loukkasi. "En välitä sinusta enää. Kohtelet minua kuin mitä ilotyttöä."

– "Ja minä olen jo sinun valheihisi kyllästynyt, sillä sinä valehtelet, valehtelet, niin, valehtelet aina..."

Pauline katsoi häntä, tähän uuteen herjaukseen vastaamatta. Hän vain toisti: "Niin, usko mitä tahdot." Ja sitten hän lähti pois, kutsuakseen Francis'n taas heti luokseen tai palatakseen kohta tämän kutsumana. Nämä heille kummallekin yhtä häpeälliset takaisintulot olivat siitä huolimatta ainoat muistot tältä ajalta, jotka saivat Francis'n mielen heltymään. Muistui hänen mieleensä eräs ilta, kauniin, ikävästi kuluneen talvipäivän ilta, jolloin Pauline, voimatta enää kestää, oli kotoansa karannut hänen luoksensa, laihtuneena, vapisevana, kalpeana, häneltä sovintoa anomaan, ja jolloin hän oli vaikeroinut:

– "Rakkautemme lie siis kirottu!.. Lupaen antaa sinulle kaikessa myöten, mutta luota minuun, rukoilemalla rukouksen, luota minuun..."

* * * * *

Voivatko sellaiset kyynelät ja sanat pettää! Ja suudelmät, sellaiset kuin Pauline oli hänelle antanut, pettävätkö ne? Ja nuo nyhkytykset ja tuo silminnähtävä kärsiminen? Väliin, kun Francis'ta ei ahdistanut tuo kauhea hulluus, joka puristi hänen aivojansa kammottavien kuvien kehään, näytellen lakkaamatta kuinka hänen rakastajattarensa häntä petti, milloin toisen milloin toisen kanssa, hän heltyi hänkin kyyneliä vuodattamaan huomattessaan poloisen ruumiin riutumistaan riutuvan. Tätä kurjaa rakkautta ei ollut vuottakaan kestänyt, ja kumminkin oli sen vaikutus Paulineen ollut niin valtava, että hän joskus Francis'sta näytti aivan toiselta naiselta. Hänen silmänsä olivat kuopille painuneet, hänen kalpeutensa oli käynyt vieläkin värittömämmäksi, ja varsinkin oli tämä muutos tuntuva hänen luonteessaan, joka, ennen surunkin aikana lapsellisesti leppyisä, oli saanut jonkinlaisen synkän ja rajun, melkein pä traagillisen vivahduksen. Mutta tätä järjen välähdystä ei kauan kestänyt. Kiusaantunut rakastaja uskotteli itselleen, että hän ennen oli

rakastajatartansa toisin silmin katsonut, että tämä oli silloin hänelle teeskennellyt ja että Pauline oli hänelle nyt vasta naamarinsa riisunut, murtuneen olentonsa ilmaissut – niin, murtuneen, ja mistä? Epäilemättä kavaluutta katuista tunnonvaivoista, aistillisuuden tullessa taistelevan sielun tuskista, kenties riettaudesta. Mustasukkaisuuden houreissaan hän meni niin pitkälle, että edellytti Paulinella olevan kolme, jopa neljäkin rakastajaa, että ajatuksissaan häntä kohteli langenneitten naisten vertaisena. Ja mikä oli katalinta kaikesta, kumminkin hän häntä yhä enemmän himoitsi, katkeralla, sairaloisella kiihkolla. Niin, Pauline oli hänen silmissään hirviömäiseen irstaisuuteen syypää. Ja sittenkin, jos Pauline olisi todellakin häntä vastaan rikkonut, hän ei olisi voinut sitä tehdä kenenkään muun hyväksi kuin de Quernen, ja siitäkään konnantyöstä ei vielä ollut todisteita. Voi, ovatko sellaiset asiat koskaan todistettavissa! Mutta sitten hän oli saanut vihiä erästä toisesta lemmenkaupasta, jota hänen ei käynyt epäileminen ja joka vihdoinkin oli korjaamattomaksi rikkonut heidän välinsä. Helmikuun lopulla vuonna 1877, joka oli Francis'lle niin turmiolliseksi käynyt, eräs mies, jonka nimeä oli usein Francis'n ja Paulinen keskusteluissa mainittu, oli palannut pitkältä matkalta Itämailta. Tämä mies, – joka sittemmin kuoli ja saavutti jonkun maineen kirjailijapiireissä erään hänen kuolemansa jälkeen ilmestyneen, oudon teoksensa johdosta: "Otteita yksityisestä päiväkirjasta" – oli nimeltään François Vernantes. Hän oli rouva Raffrayen puoliorpana. Pauline puhui hänestä aina heltyneellä äänellä, koska Vernantes oli ollut hänen ainoana ystävänänsä hänen avioliittonsa raskaimpana aikana. Mistä Nayrac liekään saanut sen käsityksen rakastajattarensa lohduttajasta, että hän oli äreäluontoinen jörö. Ainakin hän suuresti hämmästyi, kun rouva Raffraye esitti hänelle tämän ystävän, joka vartalosta ja kasvoista päätäten tuskin oli neljäkääkymmenen ikäinen ja siis jotenkin nuori Paulinen ikäisen naisen epäitsekääksi uskotuksi. Miehen suhteet hänen lemmittynsä läheiseen ystävään ovat aina sangen arkaluontoista laatua, silloinkin kun hän luulee varmasti tietävänsä, ettei tuo ystävä ole koskaan muuta ollut kuin ystävä. Mutta jos hänen ja hänen lemmittynsä välit ovat muutenkin yhä uudistuvien mustasukkaisuuden kohtauksien alaisia, kuinka hän voisi kestää tätä ystävyysliittoa, josta hän ei voi tietää, rajoittuuko se vain ystävyYTEEN. Hän menettäisi järkensä pelkästä tuskasta. Francis Nayrac'in mustasukkaisuus Vernantes'ia kohtaan ei siis ollut vältettävissä. Mutta ikäänkuin hän olisi aavistanut tämän mustasukkaisuuden rakkautensa surmaksi, hän oli alussa koettanut sitä hillitä. Sitäpaitsi Pauline oli jo edeltäpäin koettanut torjua tätä uutta myrskyn puuskaa selvittämällä hänelle, päivää ennen kuin entinen ystävä saapui, asian perinpohjin, tavalla, jonka olisi pitänyt poistaa kaikki epäluulot.

– "Hän on läheisin tuttavamme", oli hän sanonut, "ja minulle on hän sangen tärkeä. Hän on ainoa ystävämmme, joka myöskin on mieheni ystävä. Sanon tämän sinulle edeltäpäin, jotta säästäisit minulta ja itseltäsi huolet hänen tähtensä... Mutta mitäpä se auttaa! Ethän sinä minuun luota. Mitäpä luottaisit tässä asiassa enemmän kuin muissakaan?.. Vaikka kuolemallani asian todistaisin, et sittenkään uskoisi..."

Francis näki hänet vieläkin edessään, hänen näin puhuessaan, ja näki itsensä sanattomana kuuntelijana. Kun rakastuneet sattuvat lausumaan toisilleen tuollaisia totuuksia, joiden he kumpikin tietävät olevan liiankin tosia, niin he näkevät ikäänkuin valon välähdyksessä sekä menneisyytensä että tulevaisuutensa, ja kauhistus valtaa heidät. He tajuavat kumpikin, että, vaikka he kuinkakin hyvin tietäisivät, mitä kurjuuden syvänteitä heidän edessään aukeaa, ei tämä tieto voi heitä estää niihin luisumasta, ja he tekevät sittenkin, vilpittömin mielin, päätöksiä, joissa he pysyisivät, jos ei heidän häiriintynyt sieluntilansa johdonmukaisuuden pakosta määräisi heille muita lakeja, joita vastaan lujimmatkin, järkeen perustuvat päätökset jäävät voimattomiksi. Kaksi viikkoa kului näin, eikä Paulinen läheinen suhde vastatulleeseen, taikka paremmin sanoen palanneeseen, ystävään näyttänyt Francisia vaivaavan. Ja kumminkin oli Francis tämän ajan kestäessä kaksi kertaa tavannut Vernantes'in Paulinen luona, kolme kertaa siellä käydessään. Kaksi kertaa hän oli kutsuttu päivällisille samoihin taloihin kuin Pauline, ja kummallakin kerralla oli Vernantes'kin vieraitten joukossa. – Kaksi kertaa oli Pauline käynyt Francis'n luona, ja tämän hänelle tekemistä kysymyksistä oli käynyt selville, että Vernantes edellisenä päivänä oli ollut heillä aamiaisella, tai

että häntä seuraavana päivänä odotettiin, että Pauline aikoi käydä tai oli käynyt hänen kanssaan teatterissa. Näitä yksityisseikkoja lueltessa Francis tunsi vastenmielisyytensä Vernantes'ia kohtaan suurenemistaan suurenevan. Eiväthän nämä seikat yksitellen punnittuina paljoakaan merkinneet, mutta kun niitä toisiinsa yhdisteli, tuntuivat ne sangen painavilta. Francis'n vastenmielisyyttä yhä lisäsi se seikka, että Vernantes luonteeltaan ja mielenlaadultaan jollain tavalla muistutti häntä. Nämä satunnaiset yhdenmukaisuudet kahden kilpailijan välillä yhä enemmän ärsyttivät heidän keskinäistä vihamielisyyttään. Jo Vernantes'in ristimänimikin, joka niin vähän erosi Francis'n nimestä, oli omiansa herättämään Francis'ssa mitä tuskallisinta hermostumista... Sanalla sanoen, mustasukkaisuuden purkaus oli lauennut kaikista päätöksistä ja lupauksista huolimatta, sitä kiihkeämpänä, kun sitä oli niin kauan hillitty, ja se oli päättynyt samoin kuin edelliselläkin kerralla.

– "Joko hän taikka minä!" siinä Paulinelle asetettu vaihtoehto. "Joko lakkaat vastaanottamasta Vernantes'ia, taikka minä herkeän käymästä luonasi..." Mutta silloin oli Francis kohdannut niin jyrkkää vastarintaa, Pauline oli niin selvin sanoin puolustanut kantaansa, että ensimmäinen välirikko oli seurannut. Kymmenen päivää oli Francis hänen luonsa käymättä, eikä Pauline hievahtanutkaan lähestyäkseen häntä. Francis oli ensimmäiseksi taipunut, ja – mikä kurjuus – hän oli palannut, tavataksensa perin kiusaantuneen naisen, joka oli hänelle sanonut: "Viimeisen kerran annoin sinulle anteeksi!.." Pauline oli uskaltanut sen hänelle sanoa. Paulinenko oli hänelle anteeksi annettava! Hän tunsi vieläkin veren niin kiihkeästi kiehuvan suonissaan tätä vastausta muistellessaan, että heti ajatuksissaan siirtyi niihin seikkoihin, jotka vihdoinkin olivat hänet pakottaneet lopulliseen ratkaisuun. Ensimmäinen niistä oli sangen jokapäiväistä laatua, mutta sittenkin omiansa vaikuttamaan kipeään sydämeen, jossa, samoin kuin sairaassa ruumiissakin, mitättömmimmätkin asiat aiheuttavat kuolettavia lisätauteja. Hänen kerran käydessään erään rouva de Sermoisen luona, joka oli yhtä kuuluisa terävästä kielestään kuin naurettavasta kirjailijamaineen tavoittelemisestaan, tämä piti pitkän puheen Vernantes'ista, jonka nimi sattumalta mainittiin, ja tehtyänsä hänestä sangen epäedullisen kuvan hän päätti puheensa näillä sanoilla:

– "Ja nyt hän on taas joutunut pikku rouva Raffrayen kynsiin. Kannattipa todellakin paeta niin kauas ja palata samanlaisena kuin oli lähtenyt. Ainainen vanha tarina: yhtyy ja eroaa, yhtyy uudelleen ja eroaa taas... Ja aviomies on aina sokea. Naurettava juttu!.."

Sellaisia puheita kuulee sadottain Parisissa pitkin päivää, aamusta alkaen, jolloin panettelijain tulva tekee matkansa Boulognen metsään, siksi kunnes se illalla myöhään palajaa Oopperasta, ja kuulijat kiinnittävät siihen yhtä vähän huomiota kuin itse kertojatkin. Mutta jos epäilette lemmittyne rehelliisyyttä, niin nämä sanat vihavoivat epäluuloanne niinkuin vihtrilli haavaa. Te panisitte henkenne alttiiksi tietääksenne totuuden, ja tuo totuus näkyikin olevan muitten tiedossa – niin, kaikkien, tuosta vennon vieraasta alkaen, joka vastikään sydämenne lävisti, aina noihin miehiin asti, jotka hänen kodissaan hänen puheitaan kuuntelivat, kummastumatta. Silloin ette enää voi kestää. Teidän täytyy ryhtyä kyselemään, vaikkapa sellainen tiedustelu omissakin silmissänne häpäisisi rakkauttanne. Te puhutte kilpailijastanne milloin tälle, milloin tuolle, välinpitämättömästi, ikäänkuin sattumalta vain, vaikka hänen nimensäkin jo saattaa sydämenne mätähaavat vuotamaan. Toisen vastaukset eivät missään suhteessa teidän rakkauteenne koske. Toinen luettelee teille kaikenlaisia mitättömyyksiä, joita jo ennestäänkin tunnette. Ja yhä te vaan kysymyksiänne jatkatte, siksi kunnes onneton sana epätoivonne mitan täyttää. Niin kävi Francis'nkin. Hänen heitettyänsä taholle ja toisellekin taitavasti viritetyn kysymyksensä: "Pulsa mies, tuo herra Vernantes, kenenkä suosiossa hän mahtaa olla?.." muuan Rue-Royal-klubin vetehtijöistä hänelle vihdoinkin vastasi:

– "Vernantes'ko? Naineet naiset kuuluvat hänen alaansa. Luulenpa, että hän aikanaan oli pikku rouva Raffrayen kanssa hyvissä väleissä. Siitä on paljon puhuttu..."

Siinä toinen seikka, joka oli Francis'lle lopullista ratkaisua jouduttanut. Kolmas oli toisenlaatuinen ja enemmän tositapauksiin perustuva. Noin viikko sen jälkeen kuin Francis'lle oli toisen kerran todistettu, kuinka armottomasti maailma sellaisia liittoja kohtelee ja etteivät Pauline ja Vernantes siinä suhteessa olleet edullisemmassa asemassa kuin muutkaan, hänen piti eräänä päivänä

tavata Pauline. Sen päivän aamuna – se oli tiistaipäivä, sen hän muisti, muistipa tyystin kaikki, yksin päivämäärän ja tunnin, sumuisen ja pilvisen taivaan ja katkeran mielialansa – Pauline oli lähettänyt hänelle kirjepöytäkirjan, missä hän peruutti lupauksensa ilmoittaen päänkivistyksensä siihen syyksi. Hän sanoi aikovansa ruveta vuoteeseen, nopeammin parantuksensa, ja pyysi häntä tulemaan seuraavana päivänä. Niin, Francis kyllä muisti kaikki. Oliko Paulinen sanoissa todellakin perää, vai oliko tuo päänkivistys tekosyytä vain? Hän oli käyttänyt aikansa aina kello viiteen saakka tämän kysymyksen harkitsemiseen. Sitten hän oli mennyt kävelemään. Hänen käveltyänsä sinne tänne, miten sattui, oli hänet voittamaton uteliaisuus johtanut, melkeinpä hänen itsensä tietämättä, Monceaun puiston poikki sitä Murillo-kadun taloa kohti, missä tiesi kilpailijansa asuvan. Sen kynnyksen yli oli hänen rakastajattarensa kenties useinkin astunut, ja missä tarkoituksessa! Tuo ajatus synnytti hänessä tulisen tuskan. Mikä sallima hänet tälle portille pysähdyttikään, ikäänkuin hän olisi aavistanut viikkokausia toivotun totuuden hänelle vihdoinkin täällä selviävän? Vastaus oli helppo löytää: hän uskoi vain puoleksi Paulinen esittämään syyhyn ja epäili hänen peruuttaneen mennänsä toisen luo. Ja siitä huolimatta näky, joka äkkiä kohtasi hänen silmänsä, hänen tässä jalkakäytävän kulmassa lapsellista ja häpeällistä urkkijatoimintansa harjoittaessa, oli vähällä hänet siihen paikkaan surmata. Ajurinvaunut, verhot sen verran laskettuina, että kyydittävän kasvot jäivät varjoon, vaunujen kuitenkin liiallista huomiota herättämättä, ajoivat talon eteen ja katosivat porttikäytävään. Nayrac kiiruhti niiden jälkeen ja saapui parahiksi nähdäksensä naisen, kaksinkertainen harso silmillä, pujahtavan alikerran ovesta sisään. Vaikka hänen oli ollut mahdotonta tuon naisen kasvoja erottaa, niin hän oli voinut nähdä, että tämä oli hoikka niinkuin Pauline sekä vartaloltaan muistutti häntä. Ja vielä eräs seikka, sangen vähäpätöinen kyllä, mutta Francis'n silmissä varsin tärkeä, oli hänestä yhtä kieltämätön todiste kuin konsanaan kuuluisassa draamassa tunnettu nenäliinajuttu: tuntemattomalla oli pitkä saukonnahkainen turkki yllä, samankuosisen kuin Paulinenkin käyttämä. Francis'n tuska tätä nähdessä oli niin kova, että hän vaunujen lähdettyä uskalsi astua naisen jälkiä porttihilviin, saman alikerran ovelle, ja painaa sen soittokelloa. Ovi ei kuitenkaan auennut. Jumala, kuinka tuon kellon ääni hänen korviansa vihloi! Hän aikoi soittaa toisen kerran vielä, mutta kuuli samassa itseänsä puhuteltavan. Ovenvartia katsoi häntä huoneensa ovelta, sanoen, kasvot liikkumattomina niinkuin ainakin asiaanperehtyneellä palkatulla palvelijalla:

– "Herra Vernantes ei ole kotona..."

Tässä siis Vernantes todella asuikin. Hän muisti jälleen astuneensa jalkakäytävää sen raivokkaan epäluulon vallassa, joka sivistyneessä ihmisessä aina irroittaa sukupuolihäiriöiden urisevan pedon. Hänen halunsa toimimaan, tarkempia tietoja hankkimaan, pakotti hänet rientämään François I: n kadun varrella sijaitsevaan taloon, missä Pauline asui. Minne hän joutuikaan, kun hänelle siellä vastattiin:

– "Rouva voi paremmin. Hän jaksoi mennä ulos nyt iltapäivällä!..."

Kivettyneenä tästä ilmeisestä totuudesta, joka hetki hetkeltä yhä vakaantui, hän oli jo vähällä palata Murillo-kadulle väijymään. Mutta sitten hän hylkäsi tämän tuuman ajatellen: "Turha vaiva! Pelästyivät tietysti soittamisestani niin että Pauline lähti pois, heti kun olin kadonnut näkyvistä. Kyllä kai ovenvartia heille ilmoitti. Ja mitäpä sitäpaitsi näkisin? Ajurinvaunut, joihin hän katoaisi verhojen taa niinkuin tullessaankin." Hän päätti siis paremmaksi odottaa Paulinen tuloa hänen oman talonsa portilla. Siten hän ainakin saisi nähdä, mikä puku hänellä oli ollut yllään... Puoli tuntia kului. Kuinka pitkältä se tuntui!.. Yksityisvaunut, jotka Francis tunsu rouva Raffrayen vaunuiksi, ajoivat katua alas. Sehän on salaiseen lemmenseikkailuun sekoittuneen naisen tavallisimpia kepposia, että hän jättää omat vaununs jonkun kauppamakasiinin tai valtakujan edustalle, josta hän ne sitten jälleen tapaa. Niinhän Pauline teki hänenkin luo tullessaan. Portti avautui ajurin käskystä, ja vaunut ajoivat pihaan. Pauline laskeutui vaunuista. Sama puku, sama nahkakaulus...

Kauhea kohtaus, johon heidän vihansa seuraavana päivänä purkautui! Millä järkähtämättömän rohkealla ylenkatseella olikaan Pauline hänen syytöksensä torjunut, kuinka hän itse, vimmatun vihansa sokaisemana, oli niin hairahtunut, että oli käynyt Paulineen käsiksi – häntä lyönyt! – Koko

tämän ratkaisevan ottelun kamala muisto sai hänen sydämensä vieläkin hurjasti sykkimään. Hän oli palannut kotiinsa kauhistuen omaa itseänsä, niin että oli ajatellut: "Täytyy lähteä pois..." Ja heti, vuorokaudessa, hän oli matka valmistuksensa tehnyt. Hän oli noussut junaan niinkuin rikoksentehtyjä, joka pakenee, sokeasti, tietämättä minne, seurauksia laskematta, päästäkseen vaan pois. Vasta Marseillessa hän oli pysähtynyt ja sieltä hän oli viimeisen häpeällisen kirjeensä kirjoittanut. Tämä kirje sisälsi hänen lopullisen sovintoehdotuksensa, ja sen sepittämiseen hän pani puolen päivää, purkaen siihen vuorotellen hellyytensä ja kirouksensa, palasiksi repien konseptin toisensa perästä, kunnes vihdoinkin lähetti vain kymmenkunnan lausetta, joiden sisällöstä hän ei enää muistanut muuta, kuin että oli pannut kurjan rakastajattarensa sen mielettömän koetuksen alaiseksi, että hänen oli kaikesta luopuminen, pakeneminen kodistaan ja yhtyminen häneen. Tähän sekavaan ja hurjaan kirjeeseen hän ei saanut vastausta. Viikon kuluttua nuori mies saapui Egyptiin. Siellä hän nousi laivaan matkustaaksensa maailman ympäri.

– "Tuo nainen on paha hengettäreni", ajatteli hän. "Minun täytyy unhottaa hänet, jos tahdon elää. Ja minä hänet unhotan."

Useimmilla on se väärä käsitys rakkaudesta, että se tappaa kaikki muut tunteet sydämessä ja kaikkein ensimmäiseksi ylpeyden. Onnelliset ne rakastajat, joidenka niin käy. Ja onnettomat päinvastoin ne, joissa tämä ylpeys yhä virkeänä ja vaativana elää rakkauden rinnalla, tämän kiihkoa ja vilpittömyyttä vähentämättä. Sellainen tunneyhtymä on pahimpia, kalvavimpia tautejamme. Joka siitä kärsii, hänelle ei matka parannusta tuota, päinvastoin se myrkyttää hänen kaksipuolista haavaansa. Mitä kyyneliä vuodatammekaan yksinäisinä iltoinamme, hakiessamme ylpeydellemme katkerata tyydykettä siitä seikasta, ettei hän niitä näe!.. Mitä loistavia kuvia uudet näköalat meille tarjonnevatkaan, kotikaihoamme ne eivät haihduta, mielestämme eivät karkoita kotoisen lämmön suojaa, missä kukkasien ympäröimänä kaivattumme viihtyy. Voi, jospa emme siinä muuta näkisi! Ja me riennämme, yhä vaan riennämme eteenpäin, matkoja matkoihin lisäämme, katkeruutta kartutamme, milloin hylkäämämme suloutta muistellen, milloin hänen suutelonsa hellyyttä, milloin hajallansa olevia hiuksiansa, milloin sulavia liikkeitänsä, kun hänet syliimme painoimme, milloin katseensa surunvoittoista lempeyttä autuuden hetkinä. Ja liittäessämme sitten heti näihin unelmiin, jotka saavat olentomme voimakkaimmat kielet väräjäämään, vihatun kilpailijan muiston, ääretön tuska meitä kouristaa, ja siihen tiedämme vain sen yhden lohdutuksen – kurjan kurja sekin – että olemme itse vapaaehtoisesti välit rikkoneet. Mitä antaisimmekaan tietääksemme mitä tällä hetkellä tekee se, jonka kumminkin luulemme, niin, tiedämme uskottomaksi ja jolle emme mistään hinnasta enää kirjoitaisi – mieluummin hakkaisimme itseltämme käden poikki! Ja päivät liittyvät päiviin, viikot viikkoihin, kuukaudet kuukausiin, korjaamattomat korjaamattomiin, emmekä me koskaan enää tiedä, mitä on ilo, mitä kuluvan hetken sulous ja nykyisyyden elävät nautinnot. Edessämme leviävät kaupunkien ja maisemien vaihtelevat kirjokutoiskuvat, kotikaihoamme haihduttamatta, muistostamme karkoittamatta kotoisen lämmön suojaa, missä kukkasien ympäröimänä kaivattumme viihtyy. Voi, jospa emme siinä muuta näkisi! Ja me riennämme, yhä vaan riennämme eteenpäin, matkoja matkoihin lisäämme, katkeruutta kartutamme, vihat vihoihin liitämme, eikä onneton ylpeytemme voi rakkauttamme tappaa, eikä rakkautemme ylpeyttämme, ja me palajamme samoin kuin palasi Nyrac, kiusaantuneempina, avuttomampina kuin lähdön hetkenä.

Sillä Francis oli palannut neljätoista kuukautta maailmaa kierrettyänsä turhaan parannusta hakien, ja heti oli hänelle kerrottu outoja uutisia. Kertoja oli eräs niistä naisista, joidenka luona hän ennen oli tavannut lemmittynsä, tuo sama rouva de Sermoise, joka kerran hänen siellä käydessään oli hänen sydämensä lävistänyt ja jonka luo hän oli palannut niinkuin pelihimon köyhdyttämä baccarapöydälle palajaa. Rouva Raffraye oli joutunut leskeksi. Hänen miehensä oli äkkiä kuollut muutamia viikkoja sen jälkeen kuin Francis oli lähtenyt. Tieto Paulinen leskeksi joutumisesta olisi jo yksinkin saanut hänen mielensä kuohuksiin. Mutta rouva de Sermoise jatkoi yhä juorujansa kertoen hänelle, että tämän kuoleman tapahtuessa Pauline oli ollut raskaana ja että hänelle oli syntynyt tytär. Äiti oli siinä vähällä menettää henkensä, hänkin. Sitten, parannuttuansa, hän oli muuttanut

pois Parisista, syystä että hän oli joutunut vararikon partaalle Raffraye vainajan epäonnistuneiden kaupparyhtymien tähden. Hän oli myynyt talonsa vaunuineen, hevosineen ja sanonut päättäneensä asettua maalle asumaan omistamallensa maatilalle Jura-vuoristoon, missä hänet oli kasvatettu. Ja sydämetön parisitar, aavistamatta, että hänen sanansa sattuisivat Francis'n arimpiin tunteihin – jollei hän suorastaan tahtonut vahingoittamishalulleen tyydytystä hankkia – lisäsi, ettei hän paljo näihin peräytymistuujiin luottanut, ja päätti puheensa hymyillen:

– "Ei aikaakaan, niin näemme hänen taas palaja van, keimailevampana vielä kuin ennen ja rouva Vernantes'iksi muuttuneena. Vernantes ei ole viime aikoina hänen luotansa hievahtanut ja viettää vieläkin viikkomääriä Molamboz'ssa..."

– "Ja kun ajattelee", huokasi Francis, tämän keskustelun päätyttyä, kauhean alakuloisuuden painamana, "kun ajattelee, että, huolimatta siitä mitä olen nähnyt, aioin häntä armahtaa, epäilemättä hänelle kirjoittaa, nöyryyttää itseäni!.. Ei. Rakkautta hän ei ole koskaan minua kohtaan tuntenut. Mielikuvituksen, aistien oikkua se vain oli... Hänen rakastajansa ei ollut saapuvilla. Olivat kai syystä tai toisesta, epäilemättä Paulinen uskottomuuden johdosta. Minä olin hänelle väliaikaisena ajanviettona vain. Toinen palasi, ja Pauline sai hänet jälleen valtaansa. Eikä sitten tahtonut kummastakaan luopua... Onneton! Jos hän olisi minua rakastanut, niin tuo mies, joka oli syynä meidän epäsopuamme, olisi hänessä herättänyt kauhua ja hän olisi kieltäytynyt ottamasta häntä vastaan..." Ja sitten hän vielä ajatuksissaan jatkoi: "Kuinka katkeralta kumminkin tuntuu tieto, että hän on sairas, köyhä kenties, enkä voi mitään hänen hyväkseen, vapaa, enkä tahtoisi hänelle nimeäni antaa!"

* * * * *

Tuo suru oli ollut suuri. Nyt se oli lopussa. Vuosikausia se oli painanut nuoren miehen sydäntä, lieventymättä, lisääntymättä. Paulinesta ei Francis'lla ollut muita tietoja kuin että hän yhä eli kaukana Parisista, ettei hän ollutkaan Vernantes'ille mennyt, ja sitten että Vernantes oli kuollut. Harvoin hän kuuli hänestä puhuttavankaan. Pauline oli katkaissut kaikki yhteykset, toisen toisensa perästä, ja pieni seurapiiri, johon hän oli kuulunut, oli hänet jo melkein unhottanut. Francis vain ei voinut unhottaa, vaikka oli lujasti päättänyt olla hänen nimeänsä mainitsematta ja karttaa kaikkia Paulinen entisiä tuttavien sekä hiipiä pakoon, milloin vain keskusteltaessa puhe sattui häneen kääntymään. Ne tunteet, joihin Paulinen muisto liittyi, olivat olleet liian kiihkeitä. Hän oli niistä aluksi liiaksi nauttinut ja lopulta liiaksi kärsinyt. Hän oli niitä varsinkin liiaksi ajatellut. Ja vihdoin, vaikka olikin tuomionsa langettanut ja pannut toimeen, hän oli yhä vielä epäilevällä kannalla. Mustasukkaisuuden oudoimpia ilmiöitä on voimattomuus asettua vakaantuneelle kannalle niin uskollisuuden kuin uskottomuudenkin suhteen. Nayrac'in kokoamat todisteet rakastajatarhansa vastaan eivät hänestä aina kaikki näyttäneet yhtä sitovilta, ja joskus hän ajatuksissaan otti puoltaakseen tätä naista, jonka itsepintainen äänettämyys hänen suhteensa oli hänelle uusi arvoitus. Jospa panettelijain puheissa ei sittenkään ollut perää, jos nainen, jonka hän oli nähnyt Murillo-kadun talon alikerran ovella, ei ollutkaan Pauline? Jospa Pauline sinä päivänä oli vain satunnaisen asian pakosta käynyt ulkona, vaikka olikin sairas! Nopeasti hän kuitenkin palasi entiseen kantaansa, ja todisteet, joiden johdosta hän oli uhrannut kaikki, näyttivät hänestä taas kyllin päteviltä. Mutta, kaikesta huolimatta, hänen unelmansa näinä kaihon hetkinä kohdistuivat vastustamattomasti tuohon tyttöseen, jota Pauline kasvatti yksinäisyydessään, kaukaisessa kodissaan. Äärettömällä tuskalla hän silloin ajatteli, että tämä tyttö voisi olla hänen lapsensa, hänen omansa, äidinkin uskottomuudesta huolimatta. – *Voisi olla!* Kauhea, sydäntä kouristava ajatus, kun ei tiedä kenenkä veri juoksee pienen raukan suonissa, kun täytyy ajatella: – "Jospa se sittenkin on minun vereni? Jospa minä olen hänen hengestään vastuunalainen?.." Ja kun sitten heti täytyy lisätä: – "Sitä en ikinä saa tietää. Äitikään ei voisi minulle sanoa, kuka tämän lapsen isä on..." Miksikä ehtymättömäksi surun lähteeksi naisen uskottomuus käy! Kuinka hirveältä tuntuu, kun valhe jaloimmatkin pyrintömme lamauttaa! Francis, jolla sisarensa kuoleman jälkeen ei

enää ollut ainoatakaan läheistä sukulaista, olisi ilomielin antautunut tämän pienokaisen suojelijaksi, jos hän olisi uskonut Paulineen. Sen sijaan hänet nyt valtasi melkein kuolettava pelko, henkeä ahdistava kauhu, hänen ajatellessaan, että jokin sattuma voisi asettaa hänet tämän elävän salaisuuden eteen, täten elvyttäen hänen tuskallisimpia tunteitaan, ja hän oli asiansa niin järjestänyt, ettei hän enää tietänyt, oliko tämä lapsi elossa vai ei. Se koetus olikin häneltä säästynyt; hän ei ollut koskaan tavannut ei äitiä eikä lasta. Siinä suhteessa tuo tuskallinen sieluntila oli ollut hänelle edullinen, että se suojeli hänet hänen iällensä ja varallisuudellensa tavallisilta viettelyksiltä. Niinkuin kaikki, joiden sydämeen onneton rakkaus on kirvelevän haavansa iskenyt, oli hänkin voinut hetkellisiin kiusauksiin langeta, mutta hänen olisi ollut mahdotonta rakentaa vakavaa liittoa, yhtä vähän siveellisen kuin siveettömänkin maailman piiriin kuuluvan kanssa. Sentähden ei panettelu voinut mainita ainoatakaan nimeä, kun rouva Scilly tiedustelunsa teki. Surkeat huvitukset, joilla hän oli koettanut kauheata alakuloisuuttaan haihduttaa, olivat yhtä vähän kaikua herättäneet kuin hänen entinen liian lyhyt liittonsa siinä seurapiirissä, jossa hän eli, tai paremmin sanoen, johon hän sivumennen poikkesi. Hän oli nimittäin taas astunut palvelukseen ja anonut sangen etäisen paikan, jonka hän kohta oli vaihtanut toiseen, ja sitten taas toiseen, rauhatonna kuten ainakin se, jota päähänpiintymä vaivaa. Mutta sen sijaan itse tämä päähänpiintymä sekä väsymys kodittomaan elämään, irstaiden nautintojen äitelyys, alituinen henkisen yksinäisyyden tunne, kaikki oli hänessä herättänyt ääretöntä elpymishalua, sitä kiihkeämpää, kun hänen muistonsa tuntuivat häneltä riistävän kaikki elpymistoiveet. Yhä jatkuvat huolet, jotka olivat häntä niin kauan vaivanneet, olivat hänessä kehittäneet uuden miehen, joka oli yhtä kyllästynyt luvattomaan rakkauteen kuin entinen oli ollut siihen halukas ja utelias, miehen, joka yhtä kiihkeästi halusi henkistä rauhaa kuin toinen oli myrskyisen rakkauden riemuja halunnut. Siinä syy hänen ihastukseensa, kun hän, erottuaan virastansa uudestaan ja tällä kertaa lopullisesti, oli tavannut Henrietten ja oli tuntenut häntä rakastavansa. Vuosikausia kestäneiden surujen ja hairahduksien jälkeen hän oli taivaanrannallansa nähnyt kajastavan uuden nuoruutensa, Luvattun maan odottamattoman autuuden; – nähnyt rakkautensa syttyvän puhtaaseen olentoon, jolla ei entisyyttä ollut ja johon hän saattoi ehdottomasti luottaa, hän, joka oli niin kauan kärsinyt epäluulon ja epäilyksen kaikkia tuskia; – nähnyt uskollisuuteen perustuvan lemmen, hän, joka oli niin kauan pureskellut petoksen myrkkymehelmiä; – nähnyt säännöllisen ja taivaallisesti yksitoikkoisen elämän suloutta, hän, joka oli niin kauan kodittomana harhaillut; – nähnyt perheilypeuden mahdollisuuden, hän, joka oli niin usein itkenyt sitäkin lohdutusta, joka hänen elämällensä olisi koitunut, jos hän olisi tietänyt vihattavan rakastajattarensa lapsen omakseen. Oi, vihattava hän tosiaankin oli, tuo nainen, joka oli niin kauan hänen sydäntänsä turmellut! Pitkän kidutusaikansa vaiheita näin muistellessaan hän antausi tietämättänsä sen omituisen mielihoureen valtaan, joka estää meitä huomaamasta, missä määrin itse olemme vastuunalaiset onnettomuudesta, jota olemme kauan kärsineet rakastamamme naisen tähden. Hän ei Pauline Raffrayelle sitä hyvitystä suonut, että olisi myöntänyt vielä kaipaavansa sellaisen konnamaisuuden tosiasioihin perustuvaa todistetta. Syyttömiä on usein tuomittu todennäköisyyksien nojalla. Hän ei huomannut erehtyneensä siinä, ettei ollut koskaan armotonta tuomiotansa tarkistanut tiedustamalla, miten Pauline yksinäistä elämäänsä maalla vietti. Hän ei edes tiennyt, vieläkö Pauline oli maalla, matkusteliko hän, kävikö hän Parisissa silloin tällöin vain, tai oliko hän kokonaan maallaolostaan luopunut. "Tekipä mitä tahansa", ajatteli hän, "pahasti hän aina tekee." Hänen silmissään Pauline oli perin turmeltunut nainen, jonka parannuksesta ei toivoa ollut. Ja nyt hän tiesi Paulinen olevan täällä, tiesi heidän olevan täällä kummankin, sekä äidin että lapsen, muutaman askelen päässä rouva Scilly'stä ja Henriettestä. Hirvittävä läheisyys, joka hänessä yhä enemmän herätti kauhua, kuta enemmän hän syventyi rikoksissa ja kärsimyksissä kuluneiden aikojen muistoihin, aikojen, joita hän tuskin ollenkaan oli ajatellut, sittenkuin hänen puhtaan rakkautensa raitis Eeden oli hänelle avautunut. Ja aina hän tuohon kysymykseen kompastui: – "Mitä hän tahtoo?.. Nähtävästi hän on kuullut puhuttavan aikomuksestani mennä naimisiin ja olostani täällä... Kostoako se lienee?.." Ja hurja kauhu, jonka entinen rakastajatar hänessä herätti, vei hänet vieläkin pitemmälle: – "Olisiko hänellä mielessä aikomus hankkia itselleen joitakin etuja?

Niinkö pitkälle hän olisi joutunut? Olisiko hän kenties tullut Palermoon kiristystarkoituksessa, lasta näyttääkseen?.." Hän ei rohjennut itselleen myöntää, ettei Paulinella niin monen vuoden vaitiolon jälkeen nyt ollut mitään syytä ryhtyä häntä kiusaamaan. Hän ei voinut muuta nähdä, kuin että Pauline oli tullut, eikä tuntenut muuta kuin mieletöntä pelkoa, kunnes häneltä vihdoinkin, otettuansa Henrietten valokuvan ja sitä kauan katsottuansa, pääsi helpotuksen huokaus:

– "Oi, häntä minä rakastan! Hän rakastaa minua. Eikä mikään voi meitä erottaa!.."

Ja hän suuteli tätä hyvän enkelinsä kuvaa, ikäänkuin manataksensa pois pahan hengettärensä, – suuteli pitkään, hellästi, hartaasti.

III.

LEVOTTOMUUTTA

Henkisellä olennollamme niinkuin ruumiillisellakin on itsensävarjelusvaistonsa, ja kummassakin tämä vaisto toimii samalla malttamattomalla kiihkeydellä ja hätäisellä sokeudella. Hukkuvan liike, kun hän äkkiä tarttuu pelastusta tarjoavan uimarin jäseniin pannen tähän vastustamattomaan kouristukseen koko olemuksensa tarmon, ei voi olla rajumpi ja mielettömämpi kuin se sydämen liike, joka muutamina hetkinä pakottaa meitä turvautumaan johonkin erityiseen henkilöön, jonka läheisyys on meille yhtä välttämätön kuin syvyyteen vajoavalle onnettomalle apua tarjoava käsi. Kumpikin tavoittelee yhtä kiihkeästi mahdollisuutta kohota tukehduuttavan syvänteen pohjasta eloa-antavaan ilmaan. Autuutensa valoisilta ilmoilta oli Francis'kin äkkiä vajonnut tuskien tukehduuttaviin syvyyksiin. Kiehuvana ja sokeana vesien vyöryvä tulva häntä joka puolelta ahdisti, oikealta, vasemmalta, sitoi hänen jalkansa, painoi hänen päätänsä. Muutamat muistot tekevät meihin sellaisen vaikutuksen, vaikka mielenliikutukset, joita ne herättävät eloon, ovatkin vain menneisyyden elottomia jälkimaininkeja. Joka niihin takertuu, antautuu liiaksi entisyyden valtaan, ja pohja hänet pettää. Kuluvan hetken tarjoama onni tuntuu hänestä tyhjiin raukeavan, samoin kuin raittiin nykyisyyden tajunta; hänen järkensä hämmentyy muutamaksi hetkeksi. Kiihkeys, joka ilmaantui nuoren miehen olennossa, kun hän tuon tuskallisen iltapäivän lopulla tempaisihe ajatuksistaan irti mennäkseen siihen huoneeseen, mistä tiesi löytävänsä Henrietten, oli juuri sellainen intohimoinen, vastustamaton pelastuksen tavoittelu. Kuinka olikaan hän hairahtunut muistoissaan toistamaan elämänsä synkän ja kirotun ajanjakson vaihteita, kun hänellä oli vieressään, puhdistuakseen niistä, siunattu elonilma. Siinähan oli keino vapautua tuosta kauheasta painajaisesta, jonka valtaan hän oli joutunut. Eihän hänen muuta tarvinnut kuin nähdä kihlattunsa silmät, kuulla hänen äänensä, tietää hänen olevan olemassa, liikkuvan, hengittävän, lempeänä ja hymyilevänä odottavan. Tuo menneisyys, jonka kamalat haamut olivat hänelle hetkeksi näyttäytyneet, mitäpä se muuta oli kuin varjokuva, mielen houretta vain! Nainen on meille kuollut, kun hän ei enää sydämessämme herätä himoa eikä mustasukkaisuutta, ja Francis tiesi varmaan vapautuneensa kummastakin näistä orjuuttavista tunteista, jotka olivat hänet Paulineen sitoneet ja jotka olivat ennen olleet hänen toimintansa ja sitten niin kauan hänen muistojensa kahleina. Olisiko hän hetkeäkään tuntenut kärsimystä, jos olisi nähnyt rouva Raffrayen nimen vieressä Armand de Quernen tai François Vernantes'in nimen? Ei, tietysti. Minkä oudon harhanäyn pettämä hän siis oli ollut? Hän ei voinut sitä muuksi selittää kuin yllätyksen iskun vaikutukseksi hänen jo ennestäänkin kiihtyneeseen hermostoonsa. Hän oli pelännyt entisen rakastajattarensa kostavan... Ja kuinka kostavan? Mitä tuo onneton taitaisi? Ilmoittaisiko hän Henriettelle heidän yhteisen menneisyytensä? Näyttäisikö Henriettelle kirjeitä, sitäkin edellyttäen, että ne olivat hänellä vielä tallessa? Olkoon menneeksi! Mitä ne Henriettelle ilmaiseisivat? Että Francis rikoksellisessakin rakkaudessaan oli ollut vilpiton, uskollinen ja suora, ja että hän oli joutunut kavalan naisen pauloihin. Siinä olisi epäilemättä suoraluonteiselle ja jalolle tytölle aihetta kärsimyksen, katkeraankin kärsimyksen, mutta ei halveksimiseen. Ja se keino oli kumminkin pahin, mihin Paulinen julkeinkin konnamaisuus voisi turvautua. Vetoaisiko Pauline lapseen? Ja mitä varten? Oliko hänen vallassaan todistaa, ettei pienokainen ollut Vernantes'in tai Raffrayen tytär? Epävarmuus tämän asian suhteen oli Francis'ille tosin kauhea, mutta se ei kuitenkaan kyennyt kumoamaan totuutta, hänen tietämäänsä, näkemäänsä totuutta. Sellainen näky kuin tuo silloinen – synkkä ja hoikka nainen, joka, kasvot harson peittäminä, laskeutuu vaunuistaan rikoksellisen matkansa päähän saavuttuaan – ei ole miehen muistosta karkoitettavissa, ei vakuutuksien eikä valojenkaan avulla, varsinkaan ei jos tuon miehen sydämessä rakkaus on kuollut. Näitä syitä ja perusteita miettien tai, paremmin sanoen, koettaen niiden avulla karkoittaa mielestään kaikki nuo surkeat muistot, jotka saastuttivat hänen sielunsa ja joiden unhottaminen oli käynyt hänelle melkein

fyysilliseksi tarpeeksi, hän astui rouva Scilly'n salonkiin. Silmitön kauhu, joka oli häntä ahdistanut, muuttui heti kuumeentapaiseksi, hänen rakkauskäytöksensä äärimäisiin kiihdyttäväksi hellyydeksi. Jo ovella kodikkaan tuttavallisuuden suloinen tunnelma virtasi häntä vastaan, kun Vincent, kreivi Scilly vainajan entinen lähetti, joka oli jäänyt kreivittären palvelukseen, tiedusteli hänen terveytensä, ennenkuin saattoi hänet sisälle. Huone, joka hänelle aukesi, oli romantistisyyteisessä tornissa, jolla arkkitehti oli Continental-hotellin suuren uudenaikaisen rakennuksen kulmaa koristanut, ja oli sen johdosta muodoltaan sangen outo ja ikäänkuin jaettu kahteen toisistaan jyrkästi eroavaan osaan, kapeaan, melkein käytävän tapaiseen alkuosaan ja laajaan ympyrähuoneeseen. Kaarevan peräseinän kolmesta ikkunasta levisi siten katsojan eteen kolme Palermon laajinta näköalaa, joiden kaukaisimmankin sopen silmä erotti, kun ilma oli selkeä. Oikealla puolella meri, väreilevä ja heleänsininen, valkeine purjeineen ja savuavine höyrylaivoineen, keskellä rantakadun palatsien ääriviivat ja niiden tuolla puolen Palermon kaksi satamaa mastotiheikköineen ynnä Pellegrino-vuoren jylhä kannustin, vasemmalla kaupungin katot, kupukattoiset kirkot, tornit ja kellotapulit, jotka ulottuvat aina vuorikehän sulkemalle taivaanrannalle saakka ja joista aiheutuu kaupunkia ympäröivän, appelsiini- ja sitruunapuiden peittämän lakeuden liikanimi "Kultasimpukka". Ja näin iltahämärän hetkenä, jolloin ikkunaluukut olivat suljettuina, kuinka turvalliselta näyttikään tämä kodikas suoja, jonka umpinaisuutta vielä lisäsi sisäänkäytävän eteen asetettu varjostin. Kolme lamppua sitä valaisi, yksi suuri, joka loi loistettansa huoneen keskeltä, ja kaksi pienempää, toinen uuninreunuksella, toinen pienellä pöydällä, joka oli siirretty vitkalleen hiiltyvän takkavalkean eteen. Huonekalujen sijoitus, niitä siellä täällä verhoavat vanhanaikaiset kankaat, pöydille ja hyllyille asetetut muotokuvakehykset, kirja-asettimet kirjoineen, pienet siromuotoiset korukalut ja varsinkin kukkien, ruusujen, neilikain, kullankarvaisten mimosaterttujen runsaus, toisessa nurkassa kohoava, ruukussa kasvava palmu ja toiseen asetetut, suuret vihkot kiiltotehtisiä eucalyptus-oksia, kaikki osoitti äidin ja tyttären harvinaista taitoa painaa vähillä keinoilla ympäristöönsä oman luonteensa leima ja tehdä miellyttäväksi väliaikainenkin asuntonsa tässä suuressa kirjavajoukkoisessa majatalossa. Unhotti olevansa hotellissa. Ei ainoakaan ulkoa tunkeutuva ääni muistuttanut asujia tällöisten paikkojen inhottavasta väentungoksesta. He istuivat uunin edessä, kun Nayrac astui sisälle, rouva Scilly lukien ja Henriette kumartuen koruompelukehänsä yli, ommellen sillä hiljaisella utteruudella ja näennäisellä työnharrastuksella, joka auttaa naisia kestäämään suurimpiakin sisällisiä tuskia. He eivät kumpikaan huomanneet oven aukeavan, sillä se oli jotensakin kaukana heistä ja suuri, samettinen verho, joka sitä peitti, himmensi sen ääntä. Nuori mies sai täten muutaman hetken liikkumatta katsella tätä kodikasta taulua, joka oli niin räikeänä vastakohtana saastaisien yhtymäpaikkojen muistoille, joita äskeiset tapaukset olivat hänen mieleensä johtaneet. Jos runoilijain joukossa, jotka vuosisatojen kuluessa ovat esittäneet meille ihmissielun yksitoikkoista ja surkeata romaania, tuskin on ainoatakaan onnen kuvaajaa, johtuu se siitä, että onnen vaatimaton ja viaton idylli tyytyy niin vähiin ulkonaisiin koristeihin. Voimakas nautinnon tunne, joka oli Francis'n sielun täyttänyt, kun hän ensimmäisen kerran sai olla kolmantena rouva Scilly'n ja hänen tyttärensä iltapuhteen vietossa, ei ollut sitten kihlatun seurassa kuluneiden viikkojen kestäessä vähääkään laimentunut. Harhailtuansa niin kauan maailman teitä, tunnettuansa niin usein sammuvan päivän surunvoittoista tyhjyyttä laivojen kannella, hotellien yksinäisyydessä, hän oli tuntenut sydämensä lämpiävän lamppujen valossa, jonka kirkkaus äitiä ja tytärtä ympäröi, ja tälläkin kertaa se lämpeni. Hänen mielenliikutuksensa menneiden aikojen katkeruutta muistellessa oli ollut niin valtava, että hän nyt olisi tahtonut tämän oven kynnyksellä viettää tuntimääriä, nauttien tuosta näystä, joka hänelle todisti, että hänen onneton nuoruutensa oli kaukana, että hän nyt kuului tähän säännölliseen, puhtaaseen, yksinkertaiseen elämään. Hän olisi siinä tuntimääriä tahtonut lukea kihlattunsa kasvoista sitä harrasta rakkautta, jonka esineenä hän tiesi olevansa. Mikä muu olisi voinut tuoda tuon varjon nuoren tytön puhtaalle otsalle, samentaa hänen kirkkaat sinisilmänsä, katkeriksi murtaa lapsellisen suun piirteitä, kuin tieto että lemmityn oli kärsiminen. Ja tuo otsa kohosi, nuo silmät huomasivat hänet, nuo huulet aukenivat, päästäen heikon huudahduksen. Kalpeus peitti hänen kasvonsa, osoittaen tuota ylen

herkkää tunteellisuutta, vähimmästäkin iskusta väräjävää arkaluontoisuutta, jonka johdosta Francis oli häntä joskus leikillensä mimosakseen sanonut. Mutta Henriette oli jo noussut, hän tuli häntä vastaan:

– "Tekö, Francis", sanoi hän. "Kuinka en kuullut teidän tulevan?"

Joko olette ollut täällä kauan?.."

– "Hyvin kauan", vastasi Francis, tarttuen hänen käteensä. "Mutta anteeksi, että teitä pelotin... Olisihan minun pitänyt tietää, että tuollaiset pienet yllätykset tuottavat teille vaivaa..."

– "Suloista vaivaa tällä kertaa, jos nyt voitte hyvin", sanoi nuori tyttö naurahtaen. Ja hän jatkoi hätäisesti: "Sanokaa nopeasti, kuinka nyt on laitanne. Olen pelännyt teidän sairastuvan noihin kuumetauteihin, joilla meitä aina täällä on peloteltu. Odotimme teitä teetä juomaan emmekä uskaltaneet tiedustellakaan terveytenne tilaa. Vincent kävi ovellanne kuuntelemassa, mutta kun hän ei kuullut mitään liikettä, niin hän otaksui teidän lepäävän. Näettekös, kätenne ovat vieläkin aivan kuumat..."

– "Hiukan väsymystä vain, epäilemättä päivän helteen vaikuttamaa", vastasi Francis. "Mutta se on jo täydellisesti ohi." Ja hänen äänensä sai hartaasti vakuuttavan kaiun hänen toistaessaan: "Niin, täydellisesti... Ei siitä nyt enää maksa vaivaa puhuakaan. Antakaa minun nyt istua viereenne ja kertokaa minulle, kuinka olette iltapäivänne viettäneet, missä olette kävelleet..."

– "Emme missään", keskeytti kreivitär. "Henriette ei tahtonut kuulla siitä puhuttavankaan. Hän ei tahtonut ollenkaan malttaa mieltään. Pelkäsi vain teidän todellakin sairastuvan."

– "Nyt minua panettelette, äiti", sanoi nuori tyttö, jonka poskille puna taas oli kohonnut. "Kirjevaihtoni oli jäänyt aivan takapajulle, ja olen kirjoittanut kirjeitä koko iltapäivän... Tahdotteko nähdä ne?..."

Ja ripeästi, vastausta odottamatta hän juoksi ikkunan luo, jonka eteen hän oli itselleen oman pienen nurkkansa järjestänyt, ja otti kapealta pöydältä useita sulkemattomia kirjeitä, jotka hän ojensi Francis'lle. Jo heidän kihlauksensa ensi päivinä Henriette oli hellästi pyytänyt Francisia, erityisenä rakkaudenosoitteena, lukemaan vähimmätkin hänen kirjoittamansa kirjeliput. Viehättävä lapsi tahtoi täten, vaistomaisesti tajuten rakkauden luonteen, antautua lemmitylleen ehdottomasti, paljastaa puhtaan sielunsa kaikki aarteet hänen nauttittavakseen, vapaaehtoisella anteliaisuudella kuten se, joka ei lempimältänsä mitään kiellä. Hänen tarjotessansa Francis'lle näitä kirjeitä, joiden kyhäilemisellä hän oli koettanut haihduttaa eron hetkien kaipausta ja levottomuutta, hänen asentonsa osoitti niin lapsellista, niin suloisesti liikuttavaa ja mieltä hellyttävää alistumista, että nuoren miehen kädet hiukan vapisivat, kun hän kirjeitä silmäili toista toisensa perästä. Kuinka Henriette, kenenkään neuvomatta, tuntui oppineen taidon mukautua ystävän vaatimuksiin silloinkin, kun nämä ovat kohtuuttomia ja tyrannimaisia, – taidon aina saapua vähän liian aikaisin sinne, missä vähinkin viivähdys tuottaisi kärsimystä, – taidon voittaa lemmellä lempeä, joka on ainoa keino kesyttää väsynyttä, kärsimiselle altista, koskettelemiselle herkkää luonnetta, – taidon miellyttää milloinkaan loukkaamatta, jonka taidon tärkeyttä Pauline ei ollut koskaan ymmärtänyt. Mitä täydellistä, vilpitöntä, viatonta ja liikuttavaa luottamusta tuo lapsukainen osoittikaan sulhaselleen, tämän tälläkin hetkellä kätkeessä niin kauheata salaisuutta! Kuinka viattomasti hän näissä kirjeissään kertoi onnestansa! Ja kuinka nuhteettoman puhtaita olivat hänen muistonsa "vapautensa ajoilta", joista hän ystävilleen puhui. Francis huomasi itsensä niissä niin suuresti rakastetuksi, ihailtuksi, melkeinpä sädekehän kirkastamaksi, ettei hän voinut tätä lukemista jatkaa. Kyynelet kohosivat hänen silmiinsä vastustamattomina.

– "Ilosta minä itken", kuiskasi hän, "nähdessäni kuinka suurenarvoinen te olette minulle, tuntiessani sen liiankin selvästi... Hellyyttänne en voi maksaa, en silläkään, että teille pyhitän koko elämäni."

* * * * *

– "Nyt voisin kuoliakin", sanoi äiti muutamia tunteja myöhemmin tyttärelleen tämän polvistuessa hänen vuoteensa ääreen, niinkuin hänen oli tapana joka ilta äidin kanssa rukousta lukiessaan, "kun tiedän, että jätän sinut miehelle, joka todellakin on sinun arvoisesi."

– "Minun on päinvastoin pyrittävä hänen arvoisekseen", vastasi Henriette, "hänen sydämensä arvoiseksi. Hän on niin hellä! Näittehän, kuinka hän oli liikutettu kirjeitäni lukiessaan..."

Henriette vaiken. Eräs ajatus oli iskenyt hänen mieleensä hänen huomattessaan Francis'n liikutuksen, ajatus, jota hän ei voinut äidilleen ilmoittaa. Hän ei ollut sanonut sulhaselleen, kuinka paljon hän itse, lapselliseen mystiikkaan taipuvan luonteensa tähden, uskoi tuohon sydämen salaperäiseen ennustuskykyyn. Epäilemättä tuo sama aavistus oli syynä Francis'n liikutukseen, hänen lukiessaan noita kirjeitä, joissa Henriette puhui onnestaan. Francis oli hänelle jotakin suurta surua ennustanut ja hän oli itkenyt. Mutta mikä suru voisi häntä kohdata muu kuin rakkaan sairaan heikkoneminen? Ja hän suuteli äänetönnä kreivittären laihtuneita käsiä, jotka lepäsivät punaisella, silkkinauhasolmuilla koristetulla peitolla, jonka Henriette oli neulonut heidän täällä kahden kesken viettäessään Palermossa-olonsa alkuvuikkoja ja kuunnellessaan meren tuulien kiertelevän Continental-hotellin tornia valituksiansa laulellen. Mitä pelon- ja inhonsekaista hämmästyä puhdas lapsi olisi tuntenut, jos hän olisi voinut katseellansa lävistää ne seinät, jotka erottivat hänet Francis'sta, nähdä tämän, otsa käden nojassa, valmistautuvan kirjoittamaan – kenelle?.. Francis'kin kuuli tuulen kiihtyvän ja laimenevan, pakenevan ja palajavan. Hänkin näki mielessään lemmittynsä myrskyn valituksia kuuntelemassa, – lemmittynsä, niin, ja toisenkin naisen. Nyt kun hän oli ennättänyt tointua ensimmäisestä hermotäristyksestä, jonka hänessä oli aikaansaanut odottamaton tieto Pauline Raffrayen täälläolosta, hän kykeni katsomaan tätä asiaa nykyisyyden kannalta, heidän yhteiseen menneisyyteensä kajoamatta. Todellisuus esiintyi hänelle vaativana, tarkkana ja selväpiirteisenä, ja hän koetteli mielessään luoda nykyisen rouva Raffrayen kuvaa, välittämättä siitä, minkälaiselta tämä sama rouva Raffraye oli hänestä näyttänyt yhdeksän vuotta sitten. Missä hotellin osastossa hän mahtoikaan asua, mitä hän tällä hetkellä teki, mitä aikeita hän mielessään hautoi? Francis pohti mielessään näitä kysymyksiä, vastausta löytämättä. Hän oli melkein kokonaan vapautunut silmittömästä kauhusta, joka oli kaiken hänen ajatuskykynsä lamauttanut, ja palattuaan huoneeseensa hän tunsu kykenevänsä asiaa punnitsemaan sillä kylmällä tarkkanäköisyydellä, joka auttaa meitä selvittämään mitä vaikeimpiakin pulmia. Hänen järkensä oli sen verran selvinnyt, että hän jo uskalsi katsoa Paulinen tuloa Palermoon ja Continentaliin satunnaisiksi. Sellaisia yhtymiä sattuu harvoin, mutta niitä sattuu, ja oudompiakin vielä kuin tämä. Asia oli siis kolmelta kannalta tutkittava: joko Pauline oli tullut vartavasten häntä vahingoittaakseen, – siinä ensimmäinen. Taikka hän oli tullut sattumalta, mutta saatuaan tiedon Francis'n täällä olosta hän vihan ja kostonhimon johtamana ryhtyisi johonkin kamalaan tekoon, – siinä toinen. Taikka lopuksi, Pauline ei tästä tiedosta vähääkään välittänyt, koskahan oli todellakin Francis'n unhottanut. Joka tapauksessa Francis'n oli otettava ensimmäinen askel ja päästävä selville siitä, halusiko Pauline riitaa vaiko sovintoa. Siten hän voisi torjua iskun, jos Paulinella oli mielessä iskeä hänen lemmittyynsä toimittamalla tälle nimettömän ilmiannon tai entisiä Francis'n hänelle kirjoittamia kirjeitä. Jos päinvastoin tuo pelottava läheisyys osoittautui täydellisesti vaarattomaksi, ei hänen enää tarvinnut sitä ajatellakaan. Koska siis lopullinen suoritus Paulinen kanssa ei Francis'n mielestä ollut vältettävissä, hän päätti ryhtyä keinoon, joka kyllä tuntui sängen oudolta, mutta joka kykeni asettamaan hänet varmalle kannalle rouva Raffrayen ja hänen aikeittensa suhteen. Hän päätti kirjoittaa hänelle. Minkä vaaran alaiseksi tämä kirje voisi hänet panna? Eihän hän voinut mitenkään karttaa yhtymistä Paulinen kanssa ja siitä johtuvaa tuskallista mielenliikutusta. Ennemmin tai myöhemmin se oli kestettävä. Jos hän sitävastoin vapaaehtoisesti lähestyisi Paulinea, olisi hänellä siitä se etu, että hän heti pääsisi tämän aikeista selville, mutta sitäpaitsi hän voisi myöskin Paulinelle näyttää, että tämän vaikutusvalta häneen nyt oli lopussa, jos Pauline

vielä luulisi jotakin voivansa. Hänen tässä osoittamaansa kuumeentapaiseen toimintahaluun oli vielä toinenkin vaikutin, jota hän ei uskaltanut itselleen myöntää, siksi salainen ja hämärä se oli: hän halusi vakuutusta siitä, ettei hänellä enää ollut syytä tuohon levottomuuteen, joka häntä ennen oli vaivannut rouva Raffrayen pienen tyttären takia. Hän otti siis paperinsa ja kynänsä esille. Mutta kuinka vaikeata olikaan tuon kirjeen sepittäminen!

Hän suunnitteli sitä senkin seitsemällä tavalla, sellaisten ristiriitaisten tunnelmien vallassa, että ne häntä muistuttivat niistä tunneista, jotka hän oli niin monta vuotta sitten Marseillessa käyttänyt toisen kirjeen kirjoittamiseen, sen, joka oli lopullisesti hänen ja rouva Raffrayen välit rikkonut. Kello oli yksi, kun hän vihdoinkin tyytyi seuraavaan sepitykseen, jonka jokapäiväisyys hänestä tuntui samalla kertaa yksinkertaiselta, arvokkaalta ja taitavalta:

Arvoisa Rouva! Olen vastikään saanut kuulla, että olette saapunut Palermoon. Jos mahdollisesti voisin täälläolonne ensi päivinä helpottaa perehtymistänne vieraaseen kaupunkiin, niin arvaatthan tietysti, että olen valmis tarjoamaan apuni sille, joka oli Julie-sisareni paras ystävä. Olisin Teille suuresti kiitollinen, jos tahtoisitte minulle määrätä ajan, jolloin voisin käydä Teitä tapaamassa, Teitä liioin vaivaamatta.

Ennenkuin hän pani nimensä alle, hän hiukan epäröi lisätessään siihen tuon pienen kohteliaisuusvalheen: "*Kunnioittaen Teidän...*" Kuinka olikaan hän kärsinyt tämän naisen takia, kun hänen vihansa vieläkin, tämän pitkän ajan kuluttua, niin kipeästi kirveli! Tämän kirjelipun tarkoituksena ei ollut ainoastaan vaatia Paulinea heti ratkaisevaan loppusuoritukseen. Se vastasi toistakin tarvetta, joka Francis'n mielestä oli melkein yhtä kiireellinen: hän näet huomasi tärkeäksi ilmoittaa rouva Scilly'lle ja Henriettelä, että hän tunsu vastatulleen, ja siinäkin suhteessa oli hänen jouduttava ennen Paulinea. Hän siis päätti heti kirjeensä lähetettyään puhua heille Paulinesta, sanoa häntä sisarensa entiseksi ystäväksi, joka odottamattomasti oli saapunut Palermoon. Seuraavana aamuna, kun hän verraten rauhallisesti oli levännyt tuon niin monessa suhteessa rauhattoman päivän jälkeen, hänen voimansa riittivät toteuttamaan hänen ohjelmansa ensimmäisen puolen, ja yhdeksän aikaan hän jo toimitti kirjeensä rouva Raffrayelle. Mutta kellon lyötyä kaksitoista hän ei ollut vielä lausunut sitä sanaa, joka auttamattomasti oli liittävä hänen nykyisyytensä menneisyyteen mitä pyhimmän muiston, sisar vainajan muiston nimessä. Hän tiesi hienotunteisen ja hellän rakkauden Henrietessä vaikuttaneen melkein pä jumaloitsevaa kiitollisuutta kaikkia niitä kohtaan, jotka jollakin tavalla olivat hänen lemmitylleen hyvää osoittaneet, ja tiesi myöskin, että tämä hartauden tunne kohdistui varsinkin tuohon sisareen. Vainajan ystävä tulisi siis pakostakin osalliseksi tästä Henrietten hellyydestä. Tuo kauhea ajatus iski äkkiä Francis'n mieleen. Ja sitten, eikö muutamien nimien lausuminen eräiden henkilöiden edessä ole kerrassaan pyhyiden herjaamista. Hän peräytyi siis, päättäen puhua myöhemmin, saatuaan Paulinen vastauksen, jonka hän luuli saapuvan jo ennen aamiaista, kun hän jo yhdeksän aikaan oli oman kirjeensä lähettänyt. Mutta aamiaisen oli syöty, eikä kirjettä vielä kuulunut. Sitten hän lähti ajelemaan rouva Scilly'n ja Henrietten kanssa, jotka halusivat nauttia aurinkoa ja ilmaa, ja tapansa mukaan he suuntasivat matkansa Favorite nimiseen kuninkaalliseen puistoon, aina Mondellon hiekkarannikolle saakka, noin peninkulman matkan päähän kaupungista. Kello kävi jo viittä, kun he palasivat Continentaliin, eikä vielääkään vastausta. Päivälliskello soi, ja Francis yhä kirjettään odotti. Eilispäivän kauhu ei ollut vielä niin täydellisesti hänen mielestään haihtunut, ettei tuo vaitiolo olisi hänessä herättänyt hiukan levottomuutta. Luonnottomissa oloissa kaikki, mikä on tuntematonta, näyttää uhkaavalta. Mitä siis tämä äänettömyys saattoi merkitä? Täydellistä välinpitämättömyyttä vaiko edeltäpäin harkittua vihamielisyyttä? – He istuivat taas kaikki kolme päivällispöydässä tuossa ympyrähuoneessa, jossa koko heidän elämänsä nykyään kului. Silloin äkkiä eräs kreivittären sana sai nuoren miehen sydämen sykkimään melkein yhtä rajusti kuin edellisenä iltana, kun hän luki ilmoitustaulusta rouva Raffrayen nimen:

– "Sanotaan", virkkoi rouva Scilly aavistamatta, että jokainen hänen sanansa sattui suoraan nuoren miehen sydämeen, "että tänne hotelliin on saapunut eräs ranskalainen rouva, joka on niin sairas, että häntä käy sääli katsella. Hän on täällä pienen tyttärensä kanssa. Heillä on asunto kolmannessa kerroksessa, aivan meidän yläpuolellamme..."

– "Heidät minä varmaankin eilen näin hotellin puutarhassa", vastasi Henriette. "Sangen kalpea rouva, jolla on suuret harmaat, surumieliset silmät – en ole häntä ennen täällä nähnyt – ja lapsi, jonka kasvoja en voinut erottaa, mutta jolla on kauniit vaaleat, ruskealle vivahtavat hiukset." —

– "Arvatenkin", jatkoi rouva Scilly. "Margueritekin kuvaili minulle heidät sellaisiksi, kun äsken puhui heistä auttaessaan minua pukeutumaan. Tuon rouvan palvelija ja pienen tytön hoitaja – kunnan maalaistyttyjä Ranskasta, jotka hän päivällispöydässä tapasi ja jotka tuntuvat olevan epätoivoissaan siitä että heidät on viety Italiaan – olivat kertoneet hänelle rouvansa elämäkerran. Tuo rouva parka, Raffraye on hänen nimensä, ei ole moneen vuoteen liikkunut maatilaltaan, johon hän kuuluu peräytyneen leskeksi jouduttuaan. Pieni tyttö on syntynyt isän kuoleman jälkeen. Jos siinä on perää, mitä mieheni aina sanoi, että meitä on arvosteleminen palvelijaimme puheitten mukaan, niin tämän naisen pitäisi olla pyhimys, sillä tytöt olivat kyynelsilmin kertoneet hänen olleen koko tuon pienen, Jura-vuoristossa piilevän paikkakunnan turvana. Kuinka syrjäisinkin seutu käy meille rakkaaksi, jos olemme siinä armeliaisuutta harjoittaneet!.. Hän ei suostunut lähtemään sieltä, ennenkuin lääkärit hänelle, niinkuin minullekin, elämän ehtona määräsivät matkan etelämaihin."

– "Kuinka tuollainen uskollisuus rakastetun muistolle on kaunista", sanoi Henriette, "uskollisuus, jota ei mikään muuta, ei aika eikä vaihtuva onni, ja joka puhkeaa rakkauden töihin onnettomien hyväksi!.. Äiti kulta, hän on meidän kansalaisemme, emmekö voisi häntä jollakin tavalla auttaa..."

– "Olen jo sitä ajatellut", jatkoi rouva Scilly, "mutta tuollaiset suuret surut ovat usein arkoja kosketella... En ole enää sinun ikäisesi, lapseni, enkä voi sanoa hyväksyvänä liiallisuuteen menevää suremista, varsinkaan en, jos meidän on vastattava viattomasta lapsesta, joka ei ole itse elämän lahjaa pyytänyt ja jonka ainoana turvana me olemme. Olemme velvolliset hänen tähtensä hillitsemään sellaista ylenmääräistä surua... Mutta ymmärrän sinun tunteesi. Joka siten elämässään toteuttaa tuon keskiajan prinsessan periaatteen, joka menetettyään kaikki, mitä hänelle oli rakasta, sanoi: 'Mennyttä kaikki, kaikki on mennyttä', hänen luonteensa ei ole varmaankaan aivan jokapäiväinen. Ja sitä enemmän ihmeteltävää se on, jos tuo nainen on ollut seuraelämän suosikkina. Sillä Margueriten sanoista päättäen rouva Raffrayella oli ennen oma talo Parisissa, hän otti paljon vieraita vastaan, pukeutui komeasti, ajoi omissa vaunuissaan... Voithan siitä arvata hänen elämänsä suuntaa. Se merkitsee, että hän oli sangen turhamainen ja sangen huvittelunhaluinen..."

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.